

Поддршка за подготовка на Национална стратегија за одржлив развој во Република Македонија

Нацрт конечна национална стратегија за одржлив развој, февруари 2008 година

Дел II: Стратегиски претходни резултати и анализа

Анекс бр. 8:

Примери на подготовка на проекти за одржлив развој

Проектот за НСОП ја постигна целта

Да се постигне процес на учество во подготвувањето Национална стратегија за одржлив развој, со исполнување на условите за прием во ЕУ за Република Македонија.

Со оглед на тоа што ја подготвивме оваа Национална стратегија за одржлив развој (НСОП) во Република Македонија, цврсто базирана на оваа проектна цел, свесни сме за фактот дека е направен само првиот чекор во изградбата на *одржлив развој во Македонија до 2030 година*. Сега треба да го **пренасочиме нашето внимание кон спроведување на НСОП и со тоа да го заштитиме процесот за добивање членство во ЕУ.**

Голем број стратегии кои беа подготвени претходно немаа пристап со учество, а уште повеќе стратегии беа подготвени само површно. Имајќи го ова на ум и имајќи ги предвид извлечените поуки од другите процеси на стратегиско планирање, уверени сме дека треба да продолжиме понатаму! Токму затоа проектниот тим на НСОП **намерно не** ја комбинира својата хиерархија на цели (глава 4.2) со *План на активности*. Ние повеќе би сакале да предложиме *стратегиски мерки*, кои се подразбираат како итни активности од владата и од другите учесници за остварување на наведените цели во дијаграмот на цели (анекс 2) и во глава 6. Ние сметаме дека другите стратегии доживеале неуспех во спроведувањето бидејќи луѓето кои донесуваат одлуки сметале дека „сè е завршено“.

Спроведувањето на оваа стратегија е процес во чекори за решавање на различни цели и резултати. Секој резултат може да дефинира свој проект – почнувајќи од основните цели/резултати и постепено работејќи нагоре по дијаграмот на цели; или претставува збир од резултати во одредена компонента која природно го дефинира проектот. Меѓутоа, со оглед на тоа што засега нема достапно финансирање, прерано е да се подготви план на активности кој треба да ги рефлектира достапните финансиски и човечки ресурси за да биде реалистичен.

Сепак, проектниот тим за НСОП во оваа стратегија нуди **две патеки паралелно за мотивирање на навременото спроведување. Прво, постојат „пилот-проекти за одржлив развој“** (анекс 6) со кои се премостува природниот јаз меѓу подготовката на стратегијата и нејзиното спроведување и се предвидува најголем број од овие проекти да бидат „опипливи“ показатели за создавање свесност за тоа што се предвидува со НСОП во целина. Второ, предлагаме **спроведување на НСОП преку три основни чекори**, што е опишано подолу во детали:

1. Почетна точка: консолидирана дефиниција на резултатите и времето;
2. Целосна листа на проекти;
3. Проектни предлози за постигнување краткорочни резултати (и нивните финансиски извори).

Во чекор 2 и во чекор 3 треба да се формулираат активности ориентирани кон цели, а на крајот и план на активности.

Со овој пристап ќе обезбедиме дека процесот на спроведување ќе го следи импулсот на процесот на планирање со учество создаден во текот на изминативе две години од

Поддршка за подготовка на Национална стратегија за одржлив развој во Република Македонија

Нацрт конечна национална стратегија за одржлив развој, февруари 2008 година

Дел II: Стратегиски претходни резултати и анализа

проектот и дека во исто време ќе обезбедиме тој да биде одржлив, реалистичен, соодветен и спроведлив.

Пример: Енергија

1. Почетна точка: Консолидирана дефиниција на резултатите и времето

(исто така, види дијаграм на цели во анекс 2 и во глава 6)

Глобални цели (ГЦ)		
ЕН ГЦ 1	Да се намали зависноста од увоз на енергија	долгорочна
ЕН ГЦ 2	Да се обезбеди стабилно снабдување со енергија за сите граѓани	долгорочна
ЕН ГЦ 3	Да се намали загадувањето на животната средина поврзано со енергијата (глобално и локално)	долгорочна
Цели/резултати		
ЕН 1	Зголемена ефикасност во производството на енергија	среднорочна
ЕН 1.1	Подобра смеса на горива	среднорочна
ЕН 1.1.1	Зголемено учество на други горива (гас и обновливи извори) во смесата на горива	среднорочна
ЕН 1.2	Применети напредни технологии за производство на енергија	среднорочна
ЕН 1.2.1	Обезбедени инвестиции за обнова и одржување	краткорочна
ЕН 1.2.2	Употребени технологии за комбинирано производство на енергија и чист јаглен	среднорочна
ЕН 1.3	Проширен енергетски систем	среднорочна
ЕН 1.3.1	Обезбедени инвестиции во нови производствени објекти	краткорочна
ЕН 1.3.2	Спроведена добра и транспарентна приватизација на енергетските објекти	краткорочна
ЕН 1.3.3	Подобрени капацитети за стратешко планирање	краткорочна
ЕН 1.3.4	Обезбедени инвестиции за придружна инфраструктура	краткорочна
ЕН 1.3.4.1	Новоизградени/подобрени интерконекции	краткорочна
ЕН 1.3.4.2	Подобро искористување на гасоводот	краткорочна
ЕН 2	Поголема ефикасност во употребата на енергија	среднорочна
ЕН 2.1	Подобра енергетска ефикасност во индустријата	среднорочна
ЕН 2.1.1	Подобро планирање и одлучување	краткорочна
ЕН 2.1.1.1	Вклучени лица кои одлучуваат/планираат и кои имаат знаење и визија	краткорочна
ЕН 2.1.1.2	Намалено/отстрането политичко влијание врз одлучувањето	краткорочна
ЕН 2.1.1.3	Зголемено значење на еколошките прашања	краткорочна
ЕН 2.1.1.4	Земени предвид еколошките аспекти при понатамошната приватизација на индустриските објекти	краткорочна
ЕН 2.1.2	Применети најдобрите достапни технологии/практики	краткорочна
ЕН 2.1.2.1	Намалена конверзијата на електричната енергија во топлина	краткорочна
ЕН 2.1.2.1.1	Рационализирана цената на електричната енергија	краткорочна
ЕН 2.1.2.1.2	Изградена мрежа за дистрибуција на гас	краткорочна
ЕН 2.1.2.2	Преземени интервенции за енергетска ефикасност	краткорочна
ЕН 2.1.2.2.1	Почитувани социјалните и еколошките интереси	краткорочна
ЕН 2.1.2.3	Обезбедени инвестиции во нови технологии	краткорочна

ЕН 2.1.2.3.1	Подобро спроведување на законите	краткорочна
ЕН 2.1.2.3.1.1	Подобрена ефикасност на судството	краткорочна
ЕН 2.1.2.3.1.2	Воведени соодветни казни	краткорочна
ЕН 2.1.2.3.1.3	Целосно воспоставен систем на следење	краткорочна
ЕН 2.1.2.3.1.4	Интернализирани надворешните трошоци (воведен данок за загадувачите)	краткорочна
ЕН 2.2	Подобрена енергетска ефикасност во домаќинствата и во јавниот сектор	краткорочна
ЕН 2.2.1	Намалено користење на електричната енергија за греење	краткорочна
ЕН 2.2.1.1	Рационализирана цената на електричната енергија	краткорочна
ЕН 2.2.1.2	Изградени мрежи за дистрибуција на гас	краткорочна
ЕН 2.2.2	Завршени подзаконски акти	краткорочна
ЕН 2.2.2.1	Донесени закони/регулативи за градежните кодекси	краткорочна
ЕН 2.2.2.2	Донесени закони/регулативи за обележување	краткорочна
ЕН 2.2.3	Зголемена свест	краткорочна
ЕН 2.2.3.1	Воспоставени навики за штедење енергија	краткорочна
ЕН 2.2.3.1.1	Рационализирана цената на електричната енергија	краткорочна
ЕН 2.2.3.1.2	Организирани кампањи	краткорочна
ЕН 2.2.3.1.3	Подготвени основни едукативни програми	краткорочна
ЕН 2.2.3.2	Подобрено одлучување	краткорочна
ЕН 2.2.3.2.1	Почитувани социјалните и еколошките интереси	краткорочна
ЕН 2.3	Подобра енергетска ефикасност во транспортот	среднорочна
ЕН 2.3.1	Подобрен квалитет на горивата	краткорочна
ЕН 2.3.1.1	Усвоени нови стандарди	краткорочна
ЕН 2.3.2	Обновен возниот парк	краткорочна
ЕН 2.3.3	Обезбедени соодветни економски инструменти	краткорочна
ЕН 2.3.4	Подобрен јавен транспорт	среднорочна
ЕН 3	Зголемена употреба на обновливи извори на енергија	среднорочна
ЕН 3.1	Обезбедени инвестиции	среднорочна
ЕН 3.1.1	Обезбедени национални финансиски средства	краткорочна
ЕН 3.1.1.1	Изграден институционален капацитет	краткорочна
ЕН 3.1.1.2	Подготвени и донесени закони/регулативи	краткорочна
ЕН 3.1.1.3	Намалена и ефикасна администрација	краткорочна
ЕН 3.1.2	Зголемен потенцијал за привлекување странски инвестиции	краткорочна
ЕН 3.1.2.1	Изграден институционален капацитет	краткорочна
ЕН 3.1.2.2	Подготвени и донесени закони/регулативи	краткорочна
ЕН 3.1.2.3	Намалена и ефикасна администрација	краткорочна
ЕН 3.2	Подобрено одлучување	краткорочна
ЕН 3.2.1	Зголемена свест за примена на обновливи извори на енергија	краткорочна
ЕН 3.2.2	Почитувани социјалните и еколошките критериуми	краткорочна

ЕН 3.2.3	Распределени информации	краткорочна
ЕН 3.2.4	Преземени пилот-проекти	краткорочна

2. Целосна листа на проекти

Бр.	Проект	Резултат(и)
Општи		
1	Развој и донесување сеопфатна стратегија за енергија	долгорочна ЕН ГЦ 1; ЕН ГЦ 2; ЕН ГЦ 3; ЕН 1; ЕН 1.1; ЕН 1.2; ЕН 1.3; ЕН 2; ЕН 2.1; ЕН 2.2; ЕН 2.3; ЕН 3; ЕН 3.1; ЕН 3.2
Политики, законодавство		
2	Дефинирање акциски планови со јасни рокови и квантитативни цели за приоритетните области (на полето на енергетската ефикасност и обновливите извори на енергија)	ЕН 1; ЕН 1.1; ЕН 1.2; ЕН 1.3; ЕН 2; ЕН 2.1; ЕН 2.2; ЕН 2.3; ЕН 3
3	Донесување релевантни подзаконски акти и технички регулативи	ЕН 2.1.2.3.1.2; ЕН 2.1.2.3.1.4; ЕН 2.2.2; ЕН 2.2.2.1; ЕН 2.2.2.2; ЕН 2.3.1.1; ЕН 3.1.1.2
4	Воведување економични цени на енергија; ценовни структури за отстранување на вкрстените субвенции и за интегрирање на формули со кои се промовира енергетската ефикасност и обновливите извори на енергија и се опфаќаат загрозените клиенти	ЕН 2.1.2.1.1; ЕН 2.1.2.3.1.4; ЕН 2.2.1.1; ЕН 2.2.3.1.1; ЕН 2.2.3.2.1; ЕН 3.2.2
5	Вградување на размислувањата за енергетска ефикасност и на обновливите извори на енергија во националните и во локалните политики и планови во областа на транспортот, земјоделството, шумарството	ЕН 2.3; ЕН 2.3.1; ЕН 2.3.1.1 ЕН 2.3.2; ЕН 2.3.3; ЕН 2.3.4; ЕН 3.2.4
Институционална рамка		
6	Зајакнување на мандатот и капацитетот на Министерството за економија	ЕН 1.3.2; ЕН 1.3.3; ЕН 2.1.1; ЕН 2.1.1.1; ЕН 2.1.1.2; ЕН 2.1.1.3; ЕН 2.1.1.4;

Бр.	Проект	Резултат(и)
		ЕН 2.2.3.2; ЕН 3.1.1
		ЕН 3.1.1.1; ЕН 3.1.1.3
		ЕН 3.1.2; ЕН 3.1.2.1
7	Алокација на соодветни и доволни ресурси на Агенцијата за енергија	ЕН 1.3.2; ЕН 1.3.3; ЕН 2.1.1; ЕН 2.1.1.1; ЕН 2.1.1.2; ЕН 2.1.1.3; ЕН 2.1.1.4; ЕН 2.2.3.2; ЕН 3.1.1 ЕН 3.1.1.1; ЕН 3.1.1.3 ЕН 3.1.2; ЕН 3.1.2.1
Финансирање		
8	Инвестирање во големи објекти за производство на енергија	ЕН 1.1; ЕН 1.1.1; ЕН 1.2; ЕН 1.2.1; ЕН 1.2.2; ЕН 1.3; ЕН 1.3.1; ЕН 1.3.2
9	Инвестирање во енергетска инфраструктура	ЕН 1.3.4; ЕН 1.3.4.1; ЕН 1.3.4.2; ЕН 2.1.2.1.2
10	Зајакнување и понатамошна широка промоција на СЕФФ (заем/гаранција)	ЕН 2.1.2; ЕН 2.1.2.2; ЕН 2.1.2.3; ЕН 2.3.3; ЕН 3.1; ЕН 3.1.1; ЕН 3.1.2; ЕН 3.2.4
11	Зајакнување и понатамошна широка промоција на ЕСКО бизнисот	ЕН 2.1.2; ЕН 2.1.2.2; ЕН 2.1.2.3; ЕН 2.3.3; ЕН 3.1; ЕН 3.1.1; ЕН 3.1.2; ЕН 3.2.4
12	Финансирање проекти за енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија преку механизмот за чист развој (МЧР) во согласност со Протоколот од Кјото	ЕН 2.1.2; ЕН 2.1.2.2; ЕН 2.1.2.3; ЕН 2.3.3; ЕН 3.1; ЕН 3.1.1; ЕН 3.1.2; ЕН 3.2.4
13	Промоција и насочување на програмските проекти на механизмите за чист развој	ЕН 2.1.2; ЕН 2.1.2.2; ЕН 2.1.2.3; ЕН 2.3.3;

Бр.	Проект	Резултат(и)
Специфични области		
а) Промовирање на природниот гас		
14	Гасни комбинирани термоелектрани	ЕН 1.1; ЕН 1.1.1; ЕН 1.2; ЕН 1.2.2
15	Гасоводен прстен околу Скопје	ЕН 1.3.4.2
16	Проширување на природниот гасовод	ЕН 1.3.4.2
17	Гасификација на избрани општини (дистрибутивни мрежи)	ЕН 2.2.1.2
б) Регионално греење		
18	Проширување на регионалните системи за греење	ЕН 1.2.1;
19	Диверзификација на горива и технологии на производство и подобрување на ефикасноста на страната на понудата на системот за ДХ на Скопје	ЕН 1.1; ЕН 1.2; ЕН 1.3.4;
в) Енергетска ефикасност на зградите		
20	Воспоставување/подобрување на координацијата меѓу различните државни органи (централни и локални), одговорни за различни аспекти и нивоа на градежни регулативи и управување со објекти	ЕН 2.2
21	Прегледување, ревидирање и зајакнување на градежните прописи и на процедурите за одобрување и инспекција	ЕН 2.2; ЕН 2.2.2.1
22	Градење и модернизирање според високи стандарди на државните згради како пример	ЕН 2.2
г) Употреба на електрична енергија за греење		
23	Започнување јавен акциски план, вклучувајќи термално модернизирање на зградите, при што јавниот сектор има водечка улога; процена на алтернативите за греење; развивање стимули за преминување кон алтернативни извори на греење.	ЕН 2.2; ЕН 2.2.1.2; ЕН 2.1.2 ЕН 2.1.2.1
24	Поддршка на загрозените групи и групите со ниски приходи да преминат од електричната енергија на други видови греење и да спроведат мерки за модернизирање.	ЕН 2.2; ЕН 2.2.1.2;
д) Обновливи извори на енергија		

Бр.	Проект	Резултат(и)
25	Поттикнување на дополнителни обновливи извори на енергија (биомаса, согорлив обновлив отпад и собирање метан)	ЕН 3.2.4
26	Промовирање на земјоделски практики базирани на обновливи извори на енергија во руралните региони	ЕН 3.2.4

г) Локални власти

27	Изградба на капацитет кај општините со што ќе им се овозможи да ги преземат енергетските одговорности, особено оние поврзани со енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија	ЕН 2; ЕН 3; ЕН 3.2.4
28	Обучување на локални менаџери за енергија (да се вклучи како компонента во националните и донаторските програми за поддршка на процесот на децентрализација и на локалните власти)	ЕН 2; ЕН 3; ЕН 3.2.4

е) Информации и свест

29	Започнување на таргетирано програми за зголемување на јавната свест кои може да имаат важна улога во спроведувањето на активностите за енергетска ефикасност и за обновливи извори на енергија	ЕН 2.2.3; ЕН 2.2.3.1; ЕН 2.2.3.1.2; ЕН 3.2.1; ЕН 3.2.2; ЕН 3.2.3
30	Соодветно акредитирана обука за енергетска ефикасност и за обновливи извори на енергија (што ќе обезбеди дека обучените експерти за енергија може да практикуваат во државни програми)	ЕН 2; ЕН 3; ЕН 3.2.4
31	Подготвување релевантни едукативни програми	ЕН 2.2.3.1.3; ЕН 3.2.2; ЕН 3.2.3

3. Проектни предлози за постигнување некои краткорочни резултати

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
--------	----------	--------------------	--------------------------------------	--------------	------------

Стратегиски документи

Национална стратегија за енергија	– Јасно дефинирани национални приоритети во енергетскиот сектор	Македонија треба активно да ги промовира своите интереси во идните енергетски проекти	0.2	– Централен буџет – Помош од меѓународни финансиски институции (Светска банка)	
-----------------------------------	---	---	-----	---	--

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
	секторските линии	рамките на јужноевропскиот енергетски пазар и поширокиот европски енергетски пазар. Постои итна потреба Македонија да ги дефинира националните приоритетни енергетски проекти и да ги вклучи во новата Стратегија за енергија. Приоритизацијата мора секогаш да фаворизира проекти базирани на ниски јаглеродно-интензивни горива, технологии, практики			
		<i>Тендер во тек</i>			
Национална стратегија за обновливи извори енергија	– Интензивирање спроведување на обновливите извори на енергија – Транспонирање на европските директиви за обновливи извори на енергија во националното законодавство	Дефинирање национални таргети за обновливи извори на енергија; динамичен план за спроведување и за поврзаните институционални, регулаторни и економски аспекти (услови на концесија, прописи за поврзување на мрежа, стандарди, даноци, и други прописи и регулативи); релевантни програми (акциски планови) вклучувајќи конкретни мерки со конкретни улоги за институциите, планот и	0.1		– Централен буџет – Швајцарски компензационен фонд

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
		финансирањето; <i>Тендер во тек</i>			
Производство на енергија					
Голема хидроцентрала Чебрен	– Нов објект за производство на енергија	<i>Тендер во тек</i>	338.381	– Приватна инвестиција	
	– Спроведување обновливи извори на енергија				
Голема хидроцентрала Галиште	– Нов објект за производство на енергија	<i>Тендер во тек</i>	200.241	– Приватна инвестиција	
	– Спроведување обновливи извори на енергија				
Голема хидроцентрала Бошков мост	– Нов објект за производство на енергија	<i>Тендер во тек</i>	70.000	– Приватна инвестиција	
	– Спроведување обновливи извори на енергија				
Комбинирана гасна и електрична централа ТЕТО	– Нов објект за производство на енергија	Финализирани подготвителните активности.	131.875	– Приватна инвестиција	
	– Воведување гас			– Можно финансирање на механизмите за чист развој	
	– Користење напредна технологија	<i>Национална стратегија за механизми за чист развој</i>			
Санација на електраната во Битола	– Зголемена ефикасност на производството на енергија	Проектната активност вклучува надградување на турбините од електроцентралите во Битола кои работат на јаглен и кои имаат вкупен инсталиран капацитет од 675 MW (3 единици x	23.030	– ЕЛЕМ буџет)	(централен
	– Дополнителен домашен производствен капацитет				

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
		225 MW). Како резултат на надградувањето, секоја единица ќе има зголемен капацитет од 7,2 MW			
		<i>ПЈИ 2007-2009, Проект 04 023</i>			
Нови слоеви од постојните рудници за лигнит	– Домашни извори на енергија	<i>ПЈИ 2007-2009, Проект 04 015</i>	25.200		– Централен буџет
Енергетска инфраструктура					
Далновод Србија	-	<i>ПЈИ 2007-2009, Проект 04 010</i>	8.880		– МЕПСО (централен буџет)
Далновод Албанија	-	<i>ПЈИ 2007-2009, Проект 04 022</i>	12.000		– МЕПСО (централен буџет)
Гасоводен прстен околу Скопје		<i>ПЈИ 2007-2009, Проект 04 121</i>	6.000		– Централен буџет – Буџети на општините
Продолжување на гасоводот Клевовце-Велес-Неготино-Кавадарци		<i>ПЈИ 2007-2009, Проект 04 018</i>	20.000		– Централен буџет – Буџети на општините
Продолжување на гасоводот Скопје-Тетово-Гостивар-Кичево + страничната линија Дебар-Струга-Охрид		<i>ПЈИ 2007-2009, Проект 04 118</i>	21.000		– Централен буџет – Буџети на општините
Гасификација на Куманово, Крива Паланка, Кратово		<i>ПЈИ 2007-2009, Проект 04 013</i>	18.200		– Буџети на општините

Проекти за обновливи извори на енергија и енергетска ефикасност

Гасоводи од проектите што се прифатливи или за механизми за чист развој или за финансирање на одржлива енергија:

- Италијанско портфолио потенцијални проекти за механизми за чист развој, собрани во меѓународна соработка меѓу италијанското Министерство за животна средина, територија и море и Министерството за животна средина и просторно планирање (достапни на <http://www.moepp.gov.mk/default-MK.asp>)
- Листа проекти за механизми за чист развој (вклучувајќи процена на потенцијалот на земјата за механизми за чист развој) собрани од УНДП (достапни на <http://www.moepp.gov.mk/WBStorage/Files/CDM%20Potential%20of%20Macedonia.%200UNDP.ppt>)
- Листа проекти за механизми за чист развој собрани од Светска банка (достапни на <http://www.moepp.gov.mk/WBStorage/Files/World%20Bank,%20CDM%20potential.pdf>)
- База на податоци за проекти подготвени во согласност со компонентата за помош за развој на проекти (ПДАФ) од Проектот за одржлива енергија на ГЕФ (база на податоци за ПДАФ) (достапна од Министерството за економија и од Агенцијата за енергетика)

Пример: Земјоделство и рурален развој

1. Почетна точка: Консолидирана дефиниција на резултатите и времето

(исто така, види дијаграм на цели во анекс 2 и во глава 6)

Глобални цели (ГЦ)		
3 и PP 001.	Да се подобри земјоделството и руралната економија на Република Македонија	долгорочна
3 и PP 002.	Да се подобри земјоделството и руралните региони во Република Македонија да станат социјално избалансирани	долгорочна
3 и PP 003.	Да се подобри земјоделството и руралните региони во Република Македонија да станат еколошки избалансирани	долгорочна
Цели/резултати		
3 и PP 1.	Спроведена добра организација во секторот ²	среднорочна
3 и PP 1.1.	Подобрено ниво на организација и планирање на производството ²	среднорочна
3 и PP 1.1.1.	Постојна и силна поддршка за Агенцијата за промоција на извозот ¹	краткорочна
3 и PP 1.1.2.	Обезбедена осигурителна политика што ќе ги поддржува земјоделските одгледувалишта ²	среднорочна
3 и PP 1.1.3.	Постојна и силна поддршка за маркетинг информацискиот систем (МИС) ¹	краткорочна
3 и PP 1.1.4.	Воведен оптимален број на ПЈП (приватно-јавни партнерства) ²	среднорочна
3 и PP 1.2.	Завршена вертикална интеграција на синџирот на понудата ²	среднорочна
3 и PP 1.3.	Поддршка за силната самоорганизација на македонските фармери ¹	Short term
3 и PP 1.3.1.	Спроведена соодветна оптимизација на земјоделскиот инпут ¹	краткорочна
3 и PP 1.4.	Иницирана соодветна и ефективна комуникација меѓу акционерите и силна интерконекција во секторот ²	среднорочна
3 и PP 1.5.	Завршен соодветен и ефективен регистар на фарми ¹	краткорочна
3 и PP 2.	Обезбедена соодветна политика на земјоделски и рурален развој ²	среднорочна
3 и PP 2.1.	Обезбедено високо ниво на спроведување на стратегиите ²	среднорочна
3 и PP 2.1.1.	Поддржани реформите во земјоделскиот и руралниот сектор	краткорочна

	според ЕУ и Заедничката земјоделска политика (ЗЗП) ¹	
3 и РР 2.1.2.	Обезбедена добра формулација и спроведување на националните политики за земјоделството ¹	краткорочна
3 и РР 2.1.3.	Воведена конзистентна политика на цени – регулативи за внатрешен пазар според ЕУ ²	среднорочна
3 и РР 2.2.	Идентификувана и завршена јасната поделба на надлежности меѓу министерствата ²	среднорочна
3 и РР 2.2.1.	Завршена законската рамка ¹	краткорочна
3 и РР 2.2.2.	Гарантирана конзистентноста на администрацијата (без промени со секоја влада) ²	среднорочна
3 и РР 2.2.3.	Обезбеден силен капацитет на Агенцијата за доделување како јавна служба ¹ .	краткорочна
3 и РР 2.3.	Обезбедени прецизни стратегии и спроведена постојната стратегија ²	среднорочна
3 и РР 2.3.1.	Донесена стратегија за земјоделски и рурален развој ¹	краткорочна
3 и РР 2.3.2.	Воведено високо ниво на насоченост на еколошките прашања во земјоделството ¹	краткорочна
3 и РР 2.3.3.	Воведено високо ниво на свест во Министерството за животна средина и кај другите учесници за земјоделството и руралниот развој ¹	краткорочна
3 и РР 2.4.	Започнато соодветно управување со податоците ¹	краткорочна
3 и РР 2.5.	Обезбедени достапни и точни статистички податоци ¹	краткорочна
3 и РР 3.	Спроведен силен институционален капацитет во секторот²	среднорочна
3 и РР 3.1.	Обезбедена силна институционална и организациска поддршка за секторот ²	среднорочна
3 и РР 3.1.1.	Воспоставена институционална рамка за одржлив развој на општеството / секторот ¹	краткорочна
3 и РР 3.1.2.	Воведени соодветни финансиски инструменти за спроведување одржлив развој ¹	краткорочна
3 и РР 3.1.3.	Поддржани и редовно контролирани агенции за спроведување / ЈПП, ЛАБС, ТЕСТ ¹	краткорочна
3 и РР 3.1.4.	Идентификувани јасни надлежности меѓу МЗШВ и Министерството за економија и Министерството за животна средина, Министерството за здравство, Министерството за финансии и другите министерства ¹	краткорочна
3 и РР 3.2.	Завршени силните институционални капацитети на МЗШВ ¹	краткорочна
3 и РР 3.3.	Брзо и соодветно одлучување во Министерството за земјоделство ¹	краткорочна
3 и РР 3.3.1.	Обезбедено високо ниво на спроведување на стратегијата ²	среднорочна
3 и РР 3.3.2.	Основан совет/одбор за земјоделство како интердисциплинарно тело ¹	краткорочна
3 и РР 3.3.3.	Обезбедена висока транспарентност на информациите ²	среднорочна
3 и РР 3.3.4.	Поддржана силна меѓуинституционална координација/соработка ²	среднорочна
3 и РР 3.3.5.	Спроведено оптимално институционално управување ²	среднорочна
3 и РР 3.3.5.1.	Воведен силен капацитет на административниот персонал ²	среднорочна
3 и РР 3.3.5.1.1.	Воведена соодветна институционална структура ²	среднорочна
3 и РР 3.3.5.1.2.	Воведено соодветно плаќање на административниот персонал ²	среднорочна
3 и РР	Спречена злоупотребата на административниот систем ²	среднорочна

3.3.5.1.3.		а
3 и PP 3.3.5.1.4.	Вработување професионалци и обучени млади луѓе ¹	краткорочна
3 и PP 3.3.5.1.5.	Воведено оптимално користење на сегашните институционални капацитети ²	среднорочна
3 и PP 3.3.5.2.	Обезбедена конзистентност во институционалната меморија ²	среднорочна
3 и PP 3.3.5.2.1.	Спречен ризик дека долгорочните работни места во администрацијата се загорени од политичките промени ²	среднорочна
3 и PP 3.3.5.2.2.	Избегнато мешање на политиката во институционалните активности ²	среднорочна
3 и PP 3.3.6.	Обезбедена соодветна комуникација и процедури во институциите ¹	краткорочна
3 и PP 3.3.7.	Обезбедена Интернет-презентација на јавните институции ¹	краткорочна
3 и PP 4.	Подобрени човечките ресурси во согласност со одржливиот развој²	среднорочна
3 и PP 4.1.	Земјоделскиот сектор третиран како инструмент за задржување на младите во земјоделството и во руралните области ²	среднорочна
3 и PP 4.1.1.	Идентификуван и поддржан оптимален број домашни производители и привремени фармери ¹	краткорочна
3 и PP 4.1.2.	Зголемена привлечност на земјоделскиот сектор за можно вработување ²	среднорочна
3 и PP 4.1.3.	Обезбедена возрасна и полова структура во руралните области и во останатиот дел од секторот ²	среднорочна
3 и PP 4.1.4.	Понудено оптимално искористување на образованата работна сила ²	среднорочна
3 и PP 4.1.5.	Идентификуван и поддржан оптимален број професионални комерцијални фармери ²	среднорочна
3 и PP 4.2.	Воведена и поддржана доволна мотивација за промени и подобрувања во секторот ²	среднорочна
3 и PP 4.3.	Понудено високо образование на директните производители ¹	краткорочна
3 и PP 4.3.1.	Обезбедени и поддржани силни менаџерски вештини на производителите и обработувачите ¹	краткорочна
3 и PP 4.3.2.	Обезбедени и поддржани доволно човечки ресурси за интеграција во ЕУ на локално ниво ¹	краткорочна
3 и PP 4.3.3.	Обезбедени и поддржани доволно човечки ресурси за интеграција во ЕУ на државно ниво ¹	краткорочна
3 и PP 4.4.	Обезбедено и поддржано повисоко ниво на инвестиции во образование и истражување поврзано со земјоделскиот сектор ¹	краткорочна
3 и PP 4.4.1.	Обезбеден висок капацитет на консултантски вештини и знаење ¹	краткорочна
3 и PP 4.4.2.	Подобрено формалното образование (реформирано образование) ¹	краткорочна
3 и PP 4.4.3.	Донесени и поддржани соодветни наставни планови во формалното образование ¹	краткорочна
3 и PP 4.4.4.	Обезбедено професионално усовршување во секторот ¹	краткорочна
3 и PP 4.4.5.	Обезбедени методологии за доживотно учење и учење за возрасни ¹	краткорочна
3 и PP 4.4.6.	Воведени планови за сертификација за обука и консалтинг ¹	краткорочна
3 и PP 4.5.	Дефинирани целни групи за образование и обука ¹	краткорочна
3 и PP 4.6.	Обезбедена и поддржана добра репутација на земјоделскиот сектор ²	среднорочна
3 и PP 4.7.	Намалено/избегнато историското занемарување на руралните и земјоделските области ²	среднорочна
3 и PP 5.	Поттикнато деловно окружување за одржлив земјоделски развој²	среднорочна
3 и PP 5.1.	Завршен оптимален број на соодветна промоција и продажба на	среднорочна

	трговски марки ²	а
3 и PP 5.1.1.	Поддржан силниот прилив на директни домашни и странски инвестиции ²	среднорочна а
3 и PP 5.1.2.	Организираны соодветни гарантни фондови ¹	краткорочна
3 и PP 5.1.3.	Поттикнати банкарски понуди – кредитни линии за отворање фирми во земјоделството ¹	краткорочна
3 и PP 5.1.4.	Поттик за компаниите да почнат да инвестираат во земјоделството ¹	краткорочна
3 и PP 5.2.	Обезбеден голем проток на пазарни информации ¹	краткорочна
3 и PP 5.3.	Обезбедена силна поддршка и развој на секторот ¹	краткорочна
3 и PP 5.3.1.	Обезбедено добро деловно окружување (без административни бариери) ¹	краткорочна
3 и PP 5.3.2.	Започнати доволен број ЈПП ²	среднорочна а
3 и PP 5.3.3.	Спроведени координирани инспекциски услуги на граничните терминали и на внатрешните пазари ¹	краткорочна
3 и PP 5.3.4.	Воведена и обезбедена соодветна царинска документација потребна за увоз-извоз ¹	краткорочна
3 и PP 5.3.5.	Воведени и обезбедени кратки и лесни административни процедури ¹	краткорочна
3 и PP 5.3.6.	Намалена сивата економија ²	среднорочна а
3 и PP 5.3.7.	Добра состојба на постојниот правен систем ²	среднорочна а
3 и PP 5.4.	Висок апсорпциски капацитет за грантови и инвестициски фондови ¹	краткорочна
3 и PP 5.5.	Генериран соодветен различен доход во руралните области ²	среднорочна а
3 и PP 5.5.1.	Обезбеден оптимален број консалтинг-компаниии ¹	краткорочна
3 и PP 5.5.2.	Воведена и поддржана добра координација меѓу науката и практиката ¹	краткорочна
3 и PP 5.5.3.	Воведена и поддржана добра практика на корпоративно управување ²	среднорочна а
3 и PP 5.6.	Поддршка за соодветно обучени менаџери кај претприемачите во земјоделството ¹	краткорочна
3 и PP 5.7.	Воведен и промовиран различен асортиман земјоделски производи ²	среднорочна а
3 и PP 5.8.	Поддржан процесот на свесност за претстојните услови на ЕУ на секторот ¹	краткорочна
3 и PP 6.	Обезбедено спроведување на соодветни земјоделски практики³	долгорочна
3 и PP 6.1.	Спроведен оптимален број агроеколошки практики ³	долгорочна
3 и PP 6.1.1.	Создаден и извршен оптимален број еколошки практики ³	долгорочна
3 и PP 6.1.2.	Создаден и извршен оптимален број практики за одржливо производство ³	долгорочна
3 и PP 6.1.3.	Создаден и извршен оптимален број производствени практики ориентираны кон трговска марка (регионални/локални...) ³	долгорочна
3 и PP 6.1.3.1.	Создаден и извршен оптимален број производствени практики ориентираны кон потекло ³	долгорочна
3 и PP 6.1.3.2.	Поддржано соодветното спроведување на „кодексот на однесување“ во добри земјоделски практики ¹	краткорочна
3 и PP 6.1.4.	Исполнети минималните стандарди за здраво производство ¹	краткорочна
3 и PP 6.1.5.	Гарантирана соодветна употреба на вештачки ѓубрива и пестициди и наводнување ²	среднорочна а
3 и PP 6.1.5.1.	Понудено сеопфатно управување со отпадот во земјоделското и сточарското производство ²	среднорочна а

3 и PP 6.1.5.2.	Обезбедени и поддржани функционалните субјекти (за ГА, кооперации, организации на производители) ²	среднорочна
3 и PP 6.1.6.	Создаден и спроведен оптимален број добри земјоделски практики за заштита на водата, воздухот и земјиштето ³	долгорочна
3 и PP 6.1.6.1.	Подобрено управувањето со земјиштето ³	долгорочна
3 и PP 6.1.6.2.	Обезбедена практика на секвестрација на јаглеродот ²	среднорочна
3 и PP 6.2.	Обезбеден и промовиран оптимален број техники за развој за примена на алтернативни извори на енергија од земјоделството ¹	краткорочна
3 и PP 6.2.1.	Обезбедено високо ниво на стандард на ЕУ „енергетски фарми“ ²	среднорочна
3 и PP 6.2.2.	Зголемена свесност за “енергетските фарми“ на национално ниво ¹	краткорочна
3 и PP 6.2.3.	Зголемена свесност за “енергетските фарми“ на локално ниво ¹	краткорочна
3 и PP 6.2.4.	Воведени и поддржани пилот-проекти за „енергетски фарми“ на национално ниво ¹	краткорочна
3 и PP 6.2.5.	Воведени и поддржани пилот-проекти за „енергетски фарми“ на локално ниво ниво ¹	краткорочна
3 и PP 6.2.6.	Силно поддржани истрагите и развојот на нови технологии за употреба на алтернативни извори на енергија и на материјали од земјоделството ¹	краткорочна
3 и PP 6.3.	Спроведен оптимален број безбедносни практики за храна ³	долгорочна
3 и PP 6.3.1.	Воспоставена можност за следење на животинските и житните производи ³	долгорочна
3 и PP 6.3.2.	Поддржана и контролирана нормална релација безбедност – финален производ (квалитет) ³	долгорочна
3 и PP 6.3.3.	Обезбедена висока имплементација на системот на производствени практики ²	среднорочна
3 и PP 6.3.4.	Почитувани прописи на добра земјоделска практика ²	среднорочна
3 и PP 6.3.4.1.	Воспоставена соодветна употреба на водата, вештачките ѓубрива и пестициди ²	среднорочна
3 и PP 6.3.4.2.	Воспоставена примена на стандардите во текот на производството ³	долгорочна
3 и PP 6.3.4.3.	Воспоставена експертиза и примена на технологии по жетва ²	среднорочна
3 и PP 6.3.4.4.	Воспоставена соодветна употреба на ветеринарна медицина и адитиви ²	среднорочна
3 и PP 6.3.5.	Завршено националното законодавство во согласност со ЕУ (протоколи за добри сметководствени практики) ¹	краткорочна
3 и PP 6.3.5.1.	Обезбедена државна поддршка во спроведувањето советодавни пакети ¹	краткорочна
3 и PP 6.3.5.2.	Обезбеден оптимален број советници (HASSP, EUREPGAP) ¹	краткорочна
3 и PP 6.3.5.3.	Воспоставен систем за сертификација (HASSP, EUREPGAP) ¹	краткорочна
3 и PP 6.4.	Обезбедени достапни информации за пазарна побарувачка (услови за квалитет) ¹	краткорочна
3 и PP 6.5.	Обезбедено соодветно знаење/основни капацитети за советодавни услуги (подобрени советодавни услуги) ²	среднорочна
3 и PP 6.6.	Обезбедена силна поддршка на медиумите, НВО, асоцијациите, консалтинг-компаниите во секторот ¹	краткорочна
3 и PP 6.7.	Воведена и поддржана нова опрема и механизација (соодветна машинерија) ²	среднорочна
3 и PP 6.8.	Понудено и поддржано високо образование на директните	краткорочна

	производители ¹	
--	----------------------------	--

2. Целосна листа на проекти

Бр.	Проект	Резултат(и)
Општо		
1	Зајакнување на македонскиот земјоделски сектор за подобра организација и ефективна интеграција	3 И РР 1.; 3 И РР 1.3.; 3 И РР 3.3.7.; 3 И РР 1.1.; 3 И РР 1.2. 3 И РР 1.4.; 3 И РР 2.1.
2	Зајакнување на институционалниот капацитет на земјоделскиот сектор	3 И РР 3.; 3 И РР 3.1.; 3 И РР 3.3.1.; 3 И РР 3.3.3.
3	Реформирање на македонското формално образование и универзитетските наставни програми според основните принципи на одржлив развој	3 И РР 4.4.2.; 3 И РР 4.4.3.
4	Поттикнување на деловното окружување за одржлив земјоделски развој	3 И РР 5.; 3 И РР 5.2.; 3 И РР 5.3.; 3 И РР 5.3.1.; 3 И РР 5.3.3. 3 И РР 5.3.4.; 3 И РР 5.3.5. 3 И РР 5.1.1.; 3 И РР 5.3.6.
Политики, законодавство		
5	Поддршка за извршувањето соодветна и ефективна земјоделска политика и рурален развој во Република Македонија	3 И РР 2.; 3 И РР 2.3.1.; 3 И РР 2.1.1.; 3 И РР 2.1.2.; 3 И РР 2.2.1.; 3 И РР 2.3.2.; 3 И РР 4.1.1.; 3 И РР 6.3.5; 3 И РР 1.1.2.; 3 И РР 2.1.3.; 3 И РР 2.3. 3 И РР 3.3.5.2.2.; 3 И РР 4.1.; 3 И РР 4.1.2.; 3 И РР 4.1.3.; 3 И РР 4.1.4.; 3 И РР 5.3.7.
Институционална рамка		
6	Поддршка на воспоставувањето соодветна и ефективна институционална рамка на македонскиот земјоделски сектор	3 И РР 1.1.1.; 3 И РР 1.1.3.; 3 И РР 1.5.; 3 И РР 2.2.3.; 3 И РР 2.3.3.; 3 И РР 3.1.1.; 3 И РР 3.1.3.; 3 И РР 3.1.4.; 3 И РР 3.2. 3 И РР 3.3.; 3 И РР 3.3.2.; 3 И РР 3.3.6.; 3 И РР 1.1.4.; 3 И РР 2.2. 3 И РР 2.2.2.; 3 И РР 3.3.4.; 3 И РР 3.3.5.; 3 И РР 3.3.5.1.; 3 И РР 3.3.5.1.1.; 3 И РР 3.3.5.1.3.; 3 И РР 3.3.5.1.5. 3 И РР 3.3.5.2.; 3 И РР 3.3.5.2.1. 3 И РР 5.5.1.; 3 И РР 5.3.2.; 3 И РР 5.5.3.

Бр.	Проект	Резултат(и)
7	Зајакнување на македонските организации кои се директно вклучени во следењето, контролата и сертификацијата на земјоделскиот сектор за соодветно спроведување на неопходните стандарди и принципи на одржлив развој	3 И РР 6.1.3.2.; 3 И РР 6.1.4.; 3 И РР 6.3.5.2.; 3 И РР 6.3.5.3.; 3 И РР 6.1.5.; 3 И РР 6.1.5.1.; 3 И РР 6.3.4.1.; 3 И РР 6.3.4.4
Финансирање		
8	Поддршка на воспоставувањето соодветно и ефективно управување со податоци на македонскиот земјоделски сектор	3 И РР 2.4.; 3 И РР 2.5.
9	Воведување соодветни финансиски инструменти за спроведување одржлив развој	3 И РР 3.1.2.; 3 И РР 3.3.5.1.4.; 3 И РР 4.4.; 3 И РР 3.3.5.1.2.
10	Воспоставување механизми за соодветна и ефективна поддршка на македонскиот земјоделски сектор	3 И РР 5.1.2.; 3 И РР 5.1.3.; 3 И РР 5.1.4.
11	Поддршка и промовирање техники за примена на алтернативни извори на енергија од земјоделството – „енергетски фарми“	3 И РР 6.2.; 3 И РР 6.2.4.; 3 И РР 6.2.5.; 3 И РР 6.2.6.
12	Поддршка за воведување нова опрема/механизација и спроведување нови советодавни пакети за поконкурентно македонско земјоделство	3 И РР 6.7.; 3 И РР 6.3.5.1
Специфични области		
13	Подобрување на македонските човечки ресурси во процесот на национален одржлив развој на македонскиот земјоделски сектор	3 И РР 4.; 3 И РР 4.3.; 3 И РР 4.3.1.; 3 И РР 4.3.2.; 3 И РР 4.3.3.; 3 И РР 4.4.1.; 3 И РР 4.4.4.; 3 И РР 4.4.5.; 3 И РР 4.4.6.; 3 И РР 4.5.; 3 И РР 5.4.; 3 И РР 5.5.2.; 3 И РР 6.8.; 3 И РР 5.6.; 3 И РР 5.8.; 3 И РР 4.1.5.; 3 И РР 4.2.; 3 И РР 4.6.; 3 И РР 4.7.
14	Диверзификација на доход во руралните региони преку предизвици за одржлив развој	3 И РР 6.2.2.; 3 И РР 6.2.3.; 3 И РР 6.4.; 3 И РР 6.6.; 3 И РР 5.1.; 3 И РР 5.5.; 3 И РР 5.7.; 3 И РР 6.2.1.; 3 И РР 6.1.5.2.; 3 И РР 6.1.2.; 3 И РР 6.1.3.; 3 И РР 6.1.3.1.; 3 И РР 6.1.6.1.
15	Спроведување соодветни земјоделски практики во Република Македонија	3 И РР 6.; 3 И РР 1.3.1.; 3 И РР 6.1.6.2.; 3 И РР 6.3.3.; 3 И РР 6.3.4.; 3 И РР 6.3.4.3.; 3 И РР 6.5.; 3 И РР 6.1.; 3 И РР 6.1.1. 3 И РР 6.1.6.; 3 И РР 6.3.; 3 И РР 6.3.1.; 3 И РР 6.3.2.; 3 И РР 6.3.4.2.

Бр.	Проект	Резултат(и)
16	Зајакнување на македонскиот земјоделски сектор и рурален развој преку македонските медиуми	З И РР 6.2.2.; З И РР 6.2.3.; З И РР 6.4.; З И РР 4.2.; З И РР 4.6.; З И РР 4.7.; З И РР 5.5.2. З И РР 6.3.5.1; З И РР 5.1.4.; З И РР 2.3.3.; З И РР 1.1.3.; З И РР 1.1.1.; З И РР 2.3.2.; З И РР 2.1.1.; З И РР 5.1.1.; З И РР 5.2.; З И РР 3.3.3.; З И РР 1.2.; З И РР 1.4.; З И РР 3.3.7.; З И РР 1.1.

3. Проектни предлози за постигнување некои краткорочни резултати

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
Проект бр. 1				
Зајакнување на македонскиот земјоделски сектор за подобра организација и ефективна интеграција (прва фаза)	З и РР 1.3.	Поддршка за силната самоорганизација на македонските фармери ¹		Донатори и владини програми
	З и РР 3.3.7.	Обезбедена Интернет-презентација на јавните институции ¹		Донатори и владини програми
Проект бр. 3				
Реформирање на македонското формално образование и универзитетските наставни програми според основните принципи на одржлив развој (целосен проект)	З и РР 4.4.2.	Подобрено формалното образование (реформирано образование) ¹		Донатори и владини програми
	З и РР 4.4.3.	Донесени и поддржани соодветни наставни планови во формалното образование ¹		Донатори и владини програми
Проект бр. 4				
Поттикнување на деловното окружување за одржлив земјоделски развој (прва фаза)	З и РР 5.2.	Обезбеден голем проток на пазарни информации ¹		Владини програми
	З и РР 5.3.	Обезбедена силна поддршка и развој на секторот ¹		Донатори и владини програми
	З и РР 5.3.1.	Обезбедено добро деловно		Владини програми

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		окожување (без административни бариери) ¹		
	3 и РР 5.3.3.	Спроведени координирани инспекциски услуги на граничните терминали и на внатрешните пазари ¹		Владини програми
	3 и РР 5.3.4.	Воведена и обезбедена соодветна царинска документација потребна за увоз-извоз ¹		Владини програми
	3 и РР 5.3.5.	Воведени и обезбедени кратки и лесни административни процедури ¹		Владини програми
Проект бр. 5				
Поддршка за извршувањето соодветна и ефективна земјоделска политика и рурален развој во Република Македонија (прва фаза)	3 и РР 2.3.1.	Донесена стратегија за земјоделски и рурален развој ¹		Владини програми
	3 и РР 2.1.1.	Поддржани реформите во земјоделскиот и руралниот сектор според ЕУ и Заедничката земјоделска политика (ЗЗП) ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 2.1.2.	Обезбедена добра формулација и спроведување на националните политики за земјоделството ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 2.2.1.	Завршена правната рамка ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 2.3.2.	Воведено високо ниво на насоченост на еколошките прашања во земјоделството ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 4.1.1.	Идентификуван и поддржан оптимален број домашни производители и привремени фармери ¹		Владини програми

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
	3 и РР 6.3.5.	Завршено националното законодавство во согласност со ЕУ (протоколи за добри сметководствени практики) ¹		Донатори и владини програми
Проект бр. 6				
Поддршка на воспоставувањето соодветна и ефективна институционална рамка на македонскиот земјоделски сектор (прва фаза)	3 и РР 1.1.1.	Постојна и силна поддршка за Агенцијата за промоција на извозот ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 1.1.3.	Постојна и силна поддршка за маркетинг информацискиот систем (МИС) ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 1.5.	Завршен соодветен и ефективен регистар на фарми ¹		Владини програми
	3 и РР 2.2.3.	Обезбеден силен капацитет на Агенцијата за доделување како јавна служба ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 2.3.3.	Воведено високо ниво на свест во Министерството за животна средина и кај другите учесници за земјоделството и руралниот развој ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 3.1.1.	Воспоставена институционална рамка за одржлив развој на општеството / секторот ¹		Владини програми
	3 и РР 3.1.3.	Поддржани и редовно контролирани агенции за спроведување / ЈПП, ЛАБС, ТЕСТ ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 3.1.4.	Идентификувани јасни надлежности меѓу МЗШВ и Министерството за економија и Министерството за животна средина, Министерството за		Владини програми

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		здравство, Министерството за финансии и другите министерства ¹		
	3 и РР 3.2.	Завршени силните институционални капацитети на МЗШВ ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 3.3.	Брзо и соодветно одлучување во Министерството за земјоделство ¹		Владини програми
	3 и РР 3.3.2.	Основен совет/одбор за земјоделство како интердисциплинарно тело ¹		Владини програми
	3 и РР 3.3.6.	Обезбедена соодветна комуникација и процедури во институциите ¹		Владини програми
	3 и РР 5.5.1.	Обезбеден оптимален број консалтинг-компани ¹		Донатори и владини програми
Проект бр. 7				
Зајакнување на македонските организации кои се директно вклучени во следењето, контролата и сертификацијата на земјоделскиот сектор за соодветно спроведување на неопходните стандарди и принципи на одржлив развој (прва фаза)	3 и РР 6.1.3.2.	Поддржано соодветното спроведување на „кодексот на однесување“ во добри земјоделски практики ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 6.1.4.	Исполнети минималните стандарди за здраво производство ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 6.3.5.2.	Обезбеден оптимален број советници (HASSP, EUREPGAP) ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 6.3.5.3.	Воспоставен систем за сертификација (HASSP, EUREPGAP) ¹		Донатори и владини програми
Проект бр. 8				
Поддршка на воспоставувањето соодветно и ефективно управување со податоци на	3 и РР 2.4.	Започнато соодветно управување со податоците ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 2.5.	Обезбедени достапни и точни		Донатори и владини програми

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
македонскиот земјоделски сектор (целосен проект)		статистички податоци ¹		
Проект бр. 9				
Воведување соодветни финансиски инструменти за спроведување одржлив развој (прва фаза)	3 и РР 3.1.2.	Воведени соодветни финансиски инструменти за спроведување одржлив развој ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 3.3.5.1.4.	Вработување професионалци и обучени млади луѓе ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 4.4.	Обезбедено и поддржано повисоко ниво на инвестиции во образование и истражување поврзано со земјоделскиот сектор ¹		Донатори и владини програми
Проект бр. 10				
Воспоставување механизми за соодветна и ефективна поддршка на македонскиот земјоделски сектор (целосен проект)	3 и РР 5.1.2.	Организиран соодветни гарантни фондови ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 5.1.3.	Поттикнати банкарски понуди - кредитни линии за отворање фирми во земјоделството ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 5.1.4.	Поттик за компаниите да почнат да инвестираат во земјоделството ¹		Донатори и владини програми
Проект бр. 11				
Поддршка и промовирање техники за примена на алтернативни извори на енергија од земјоделството - „енергетски фарми“ (целосен проект)	3 и РР 6.2.	Обезбеден и промовиран оптимален број техники за развој за примена на алтернативни извори на енергија од земјоделството ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 6.2.4.	Воведени и поддржани пилот-проекти за „енергетски фарми“ на национално ниво ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 6.2.5.	Воведени и поддржани пилот-		Донатори и владини програми

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		проекти за „енергетски фарми“ на локално ниво ниво ¹		
	3 и РР 6.2.6.	Силно поддржани истрагите и развојот на нови технологии за употреба на алтернативни извори на енергија и на материјали од земјоделството ¹		Донатори и владини програми
Проект бр. 12				
Поддршка за воведување нова опрема/механизација и спроведување нови советодавни пакети за поконкурентно македонско земјоделство (прва фаза)	3 и РР 6.3.5.1.	Обезбедена државна поддршка во спроведувањето советодавни пакети ¹		Владини програми
Проект бр. 13				
Подобрување на македонските човечки ресурси во процесот на национален одржлив развој на македонскиот земјоделски сектор (прва фаза)	3 и РР 4.3.	Понудено високо образование на директните производители ¹		Владини програми
	3 и РР 4.3.1.	Обезбедени и поддржани силни менаџерски вештини на производителите и обработувачите ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 4.3.2.	Обезбедени и поддржани доволно човечки ресурси за интеграција во ЕУ на локално ниво ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 4.3.3.	Обезбедени и поддржани доволно човечки ресурси за интеграција во ЕУ на државно ниво ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 4.4.1.	Обезбеден висок капацитет на консултантски вештини и знаење ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 4.4.4.	Обезбедено професионално усовршување во		Донатори и владини програми

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		секторот ¹		
	3 и РР 4.4.5.	Обезбедени методологии за доживотно учење и учење за возрасни ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 4.4.6.	Воведени планови за сертификација за обука и консалтинг ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 4.5.	Дефинирани целни групи за образование и обука ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 5.4.	Висок апсорпциски капацитет за грантови и инвестициски фондови ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 5.5.2.	Воведена и поддржана добра координација меѓу науката и практиката ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 6.8.	Понудено и поддржано високо образование на директните производители ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 5.6.	Поддршка за соодветно обучени менаџери кај претприемачите во земјоделството ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 5.8.	Поддржан процесот на свесност за претстојните услови на ЕУ на секторот ¹		Донатори и владини програми
Проект бр. 14				
Диверзификација на доход во руралните региони преку предизвици за одржлив развој (прва фаза)	3 и РР 6.2.2.	Зголемена свесност за “енергетските фарми“ на национално ниво ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 6.2.3.	Зголемена свесност за “енергетските фарми“ на локално ниво ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 6.4.	Обезбедени достапни информации за пазарна побарувачка (услови за		Донатори и владини програми

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
	3 и PP 6.6.	квалитет) ¹ Обезбедена силна поддршка на медиумите, НВО, асоцијациите, консалтинг-компаниите во секторот ¹		Донатори и владини програми
Проект бр. 15				
Спроведување соодветни земјоделски практики во Република Македонија (прва фаза)	3 и PP 1.3.1.	Спроведена соодветна оптимизација на земјоделскиот инпут ¹		Донатори и владини програми
Проект бр. 16				
Зајакнување на македонскиот земјоделски сектор и рурален развој преку македонските медиуми (прва фаза)	3 и PP 6.2.2.	Зголемена свесност за “енергетските фарми“ на национално ниво ¹		Донатори и владини програми
	3 и PP 6.2.3.	Зголемена свесност за “енергетските фарми“ на локално ниво ¹		Донатори и владини програми
	3 и PP 6.4.	Обезбедени достапни информации за пазарна побарувачка (услови за квалитет) ¹		Донатори и владини програми
	3 и PP 5.5.2.	Воведена и поддржана добра координација меѓу науката и практиката ¹		Донатори и владини програми
	3 и PP 6.3.5.1.	Обезбедена државна поддршка во спроведувањето советодавни пакети ¹		Донатори и владини програми
	3 и PP 5.1.4.	Поттик за компаниите да почнат да инвестираат во земјоделството ¹		Донатори и владини програми
	3 и PP 2.3.3.	Воведено високо ниво на свест во Министерството за животна средина и кај другите учесници за земјоделството и		Донатори и владини програми

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		руралниот развој ¹		
	3 и РР 1.1.3.	Постојна и силна поддршка за маркетинг информацискиот систем (МИС) ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 1.1.1.	Постојна и силна поддршка за Агенцијата за промоција на извозот ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 2.3.2.	Воведено високо ниво на насоченост на еколошките прашања во земјоделството ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 2.1.1.	Поддржани реформите во земјоделскиот и руралниот сектор според ЕУ и Заедничката земјоделска политика (ЗЗП) ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 5.2.	Обезбеден голем проток на пазарни информации ¹		Донатори и владини програми
	3 и РР 3.3.7.	Обезбедена Интернет-презентација на јавните институции ¹		Донатори и владини програми

Пример: Шумарство и рурален развој

1. Почетна точка: Консолидирана дефиниција на резултатите и времето (исто така, види дијаграм на цели во анекс 2 и во глава 6)

Глобални цели (ГЦ)		
Ш и РР ГЦ 1	Да се подобри шумарството и руралната економија на Република Македонија	долгорочна
Ш и РР ГЦ 2	Да се подобри шумарството и руралните региони во Република Македонија да станат социјално избалансирани	долгорочна
Ш и РР ГЦ 3	Да се подобри шумарството и руралните региони во Република Македонија да станат еколошки избалансирани	долгорочна
Цели/резултати		
Ш и РР 1	Соодветно организирано и управувано шумарство	среднорочна
Ш и РР 1.1	Подобрена организацијата на секторот	краткорочна

Ш и РР 1.2	Избегнат конфликт на интереси (на поединечно ниво) меѓу одговорниот персонал во ЈП „Македонски шуми“	краткорочна
Ш и РР 1.3	Формирани соодветни органи на управување	краткорочна
Ш и РР 1.3.1	Воспоставена соодветна организација на јавното претпријатие „Македонски шуми“	краткорочна
Ш и РР 1.3.2	Поддржано завршувањето на Катастарот	среднорочна
Ш и РР 1.4	Обезбедено професионално работење на шумарството (без влијание на политиката)	краткорочна
Ш и РР 1.5	Владата информирана за улогата на шумарството во економијата, руралниот развој и екологијата	краткорочна
Ш и РР 2	Спроведен силен/ефикасен административен институционален капацитет во секторот	среднорочна
Ш и РР 2.1	Поддржани активностите за зајакнување на институционалниот капацитет на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство	краткорочна
Ш и РР 2.2	Поддржани активностите за зајакнување на институционалниот капацитет на јавното претпријатие „Македонски шуми“	краткорочна
Ш и РР 2.2.1	Вработување професионалци и обучени млади луѓе	среднорочна
Ш и РР 2.2.2	Обезбедено окружување во кое административниот персонал нема да се злоупотребува	краткорочна
Ш и РР 2.3	Избегнато мешање на политиката во институционалните активности	краткорочна
Ш и РР 2.4	Поддржано соодветно формирање институции	краткорочна
Ш и РР 2.5	Воспоставен систем за перманентно професионално усовршување на персоналот	краткорочна
Ш и РР 2.6	Воведено оптимално користење на институционалните капацитети	среднорочна
Ш и РР 2.7	Обезбедено оптимално плаќање на административниот персонал	среднорочна
Ш и РР 2.8	Обезбедена транспарентност во процесот на вработување	краткорочна
Ш и РР 2.9	Обезбедена соодветна и ефикасна контрола (од владата) на работата на институциите за надминување на негативните фактори	краткорочна
Ш и РР 2.10	Зголемена јавна свест за шумарството	краткорочна
Ш и РР 2.11	Владата информирана за улогата на шумарството во економијата, руралниот развој и екологијата	краткорочна
Ш и РР 3	Обезбедена примена на ефективни технологии и методологија	среднорочна
Ш и РР 3.1	Обезбедена примена на соодветни методологии за планирање на шумарството	среднорочна
Ш и РР 3.2	Поддржана примената на модерни технолошки решенија во шумарството	среднорочна
Ш и РР 3.3	Обезбедена примена на соодветни методологии за утврдување на капацитетите за недрвните шумарски производи	краткорочна
Ш и РР 3.3.1	Воведена соодветна методологија за водење и одржување база на податоци за загрозените видови	краткорочна
Ш и РР 3.4	Зголемена јавна свест за шумарството	краткорочна
Ш и РР 3.4.1	Владата информирана за улогата на шумарството во економијата, руралниот развој и екологијата	краткорочна
Ш и РР 4	Спроведени законските регулативи	среднорочна
Ш и РР 4.1	Избегнат организираниот криминал	краткорочна

Ш и РР 4.1.1	Избегнато незаконското сечење дрва	краткорочна
Ш и РР 4.1.2	Поддржано почитувањето на законските регулативи	краткорочна
Ш и РР 4.2	Подготвена национална стратегија за заштита од шумски пожари	краткорочна
Ш и РР 4.2.1	Подготвен генерален план за управување	краткорочна
Ш и РР 4.2.2	Спроведен шумски попис	среднорочна
Ш и РР 4.3	Избегнато совпаѓањето на одговорности во врска со интегралното просторно управување и со природните ресурси	краткорочна
Ш и РР 4.4	Поддржано воспоставувањето на пазарно управување	краткорочна
Ш и РР 4.4.1	Обезбедени законски регулативи кои овозможуваат редовни и доволни финансиски средства	краткорочна
Ш и РР 4.5	Владата информирана за улогата на шумарството во економијата, руралниот развој и екологијата	краткорочна

2. Целосна листа на проекти

Бр.	Проект	Резултат(и)
Општи		
1	Подготовка на генерален план за управување	Ш и РР 1.1; Ш и РР 1.3; Ш и РР 1.3.1; Ш и РР 1.3.2; Ш и РР 1.4; Ш и РР 1.5; Ш и РР 2.1; Ш и РР 2.2; Ш и РР 3.1; Ш и РР 4.2.1; Ш и РР 4.2.2; Ш и РР 4.3
2	Извршување шумски попис	Ш и РР 1.1; Ш и РР 1.3; Ш и РР 1.3.1; Ш и РР 4.2.2
Политики, законодавство		
3	Ревидирање на тековните закони и регулативи, нивно подобрување и донесување нови закони и регулативи, кои ќе овозможат одржливо шумарство	Ш и РР 1.1; Ш и РР 1.2; Ш и РР 1.3; Ш и РР 1.3.1; Ш и РР 1.4; Ш и РР 1.5; Ш и РР 2.2.2; Ш и РР 2.3; Ш и РР 2.4; Ш и РР 2.5; Ш и РР 2.6; Ш и РР 2.7; Ш и РР 2.8; Ш и РР 2.9; Ш и РР 4.1; Ш и РР 4.1.1; Ш и РР 4.1.2; Ш и РР 4.2.1; Ш и РР 4.3; Ш и РР 4.4; Ш и РР 4.4.1
Институционална рамка		
4	Зајакнување на институционалниот капацитет на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство	Ш и РР 1.1; Ш и РР 2.1; Ш и РР 2.2.1; Ш и РР 2.2.2; Ш и РР 2.3; Ш и РР 2.4; Ш и РР 2.5; Ш и РР 2.6; Ш и РР 2.7; Ш и РР 2.8; Ш и РР 2.9; Ш и РР 2.11;
5	Зајакнување на капацитетот на релевантните институции	Ш и РР 2.11;
Финансирање		

Бр.	Проект	Резултат(и)
6	Инвестирање во ефективни технологии и методологија	Ш И РР 1.5; Ш И РР 3.1; Ш И РР 3.2; Ш И РР 4.4.1
7	Финансирање проекти за шумување	Ш И РР 2.10; Ш И РР 2.11; Ш И РР 4.4.1
Специфични области		
а) Заштита на шумите		
8	Подготовка на национална стратегија за заштита од шумски пожари	Ш И РР 4.2
9	Зајакнување на капацитетот на службите за известување, дијагностицирање и прогнозирање	Ш И РР 1.1; Ш И РР 1.4; Ш И РР 2.1
б) Недрвни вредности на шумата		
10	Процена и промовирање на недрвните вредности на шумите	Ш И РР 1.1; Ш И РР 1.3; Ш И РР 1.3.1; Ш И РР 1.4; Ш И РР 1.5; Ш И РР 3.3; Ш И РР 3.3.1; Ш И РР 4.2.1; Ш И РР 4.3; Ш И РР 4.4; Ш И РР 4.4.1
в) Нелегално сечење дрва		
11	Зајакнување на капацитетот на шумската полиција	Ш И РР 2.1; Ш И РР 2.2.1; Ш И РР 2.3; Ш И РР 2.11; Ш И РР 4.1; Ш И РР 4.1.1
12	Подготвување и донесување соодветни законски регулативи во врска со незаконското сечење дрва	Ш И РР 4.1.2; Ш И РР 4.5
г) Туризам		
13	Промовирање туризам поврзан со лов на дивеч	Ш И РР 1.3.1; Ш И РР 2.1; Ш И РР 2.2; Ш И РР 3.4; Ш И РР 3.4.1
14	Промовирање екотуризам	Ш И РР 1.3.1; Ш И РР 2.1; Ш И РР 2.2; Ш И РР 3.4; Ш И РР 3.4.1
ѓ) Локални власти		
15	Изградба на капацитет кај општините што ќе им овозможи да земат соодветно учество во управувањето со шумите	Ш И РР 3.4; Ш И РР 3.4.1
е) Информации и свест		
16	Спроведување перманентни активности за зголемување на јавната свест за улогата и значењето на шумарството за економијата, руралниот развој и животната средина	Ш И РР 2.1; Ш И РР 2.2; Ш И РР 3.4; Ш И РР 3.4.1
17	Започнување таргетирани програми за зголемување на јавната свест за заштита од шумски пожари	Ш И РР 2.1; Ш И РР 2.2; Ш И РР 3.4; Ш И РР 3.4.1
18	Започнување таргетирани програми за зголемување на јавната свест за незаконското сечење дрва	Ш И РР 2.1; Ш И РР 2.2; Ш И РР 3.4; Ш И РР 3.4.1

3. Проектни предлози за постигнување некои краткорочни резултати

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
Стратегиски документи				
Студија за областите, ресурсите, капацитетите и формулирањето критериуми за еколошко собирање и користење на недрвните шумски производи	– Детаљна студија со опис на природните ресурси, капацитетите, количините и нормативите за одржливо управување	Сега речиси целата добивка во шумарството доаѓа од сечењето и продажбата на дрва. Концептот за модерно и одржливо шумарство значи да се искористат сите потенцијали на шумите, но на одржлив начин. Со оваа студија ќе се дефинираат областите и ресурсите на недрвните стоки. Исто така, ќе се дефинираат капацитетите и ќе се формулираат критериуми за еколошко собирање и користење на недрвните шумски производи и стоки.	0.3	– МЗШВ – РЕМФ – Донација
Национална стратегија за заштита од шумски пожари	– Подготвена национална стратегија за спречување и заштита од шумски пожари со анализа на состојбата и стапката на ризик од шумски пожари со нацрт-мерки за контрола и сузбивање	Еден од најважните фактори со значително негативно влијание на шумарството и шумите во Македонија се шумските пожари. Само минатата година изгорела околу 35.000 хектари шума и шумско земјиште, а износот на економските загуби во шумарството се проценети на 30.000.000 евра. Оваа стратегија ќе ја дефинира организацијата на релевантните	0.3	– ФАО – Централен буџет (МЗШВ)

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		институции и главните краткорочни и долгорочни мерки за спречување и заштита од шумски пожари		
Генерален план за развој за управување со шумите	– Развиен е и одобрен генерален план за управување со шуми	Покрај националната стратегија за одржлив развој на шумарството, генералниот план за управување со шумите е вториот најважен документ. Тој содржи многу прецизни податоци за управување со шумите во конкретната земја.	0.4	– ФАО - Централен буџет (МЗШВ) – Други донатори
Институционален капацитет				
Развој на програма за перманентно професионално усовршување на персоналот во релевантните институции (МЗШВ, ЈПСШ...)	-Развиена програма за доживотно учење	Оваа програма ќе се обезбеди следење на новостите во светот и во европското шумарство кои се важни за нашата земја	0.3	– Централен буџет (МЗШВ) – Други донатори
Купување техничка и материјална опрема за шумската полиција	- Чувањето на шумите е подобро, а нелегалните активности во шумата се намалени. - Шумската полиција е опремена	Чувањето на шумите е предуслов за одржливо шумарство. Со избегнување на незаконското сечење дрва и другите незаконски активности во шумите, ќе обезбедиме окружување за воспоставување и функционирање на одржливо шумарство во Македонија. Исто така, тоа ќе биде значаен придонес во заштитата на шумите,	1	-ФАО -Централен буџет (МЗШВ) - Други донатори

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		подобрувањето на нивниот квалитет и состојба.		
Ефективни технологии и методологија				
Примена на модерни технолошки решенија во шумарството	<ul style="list-style-type: none"> - Започната примена на модерни технолошки решенија во шумарството - Зголемена ефикасност на шумарството, неговиот инпут во БДП - Поголема заштита на животната средина 	Одржливото шумарство подразбира употреба на модерни технолошки решенија за постигнување поголема ефикасност, но во согласност со животната средина.	2	<ul style="list-style-type: none"> - РЕМФ - Приватни инвестиции - Донатори
Информации и свест				
Организирање кампања за зголемување на јавната свест за улогата и значењето на шумарството во општеството, особено во руралниот развој	<ul style="list-style-type: none"> - Зголемена јавна свест за улогата и значењето на шумарството во општеството, особено во руралниот развој 	Еден многу важен дел на одржливото шумарство е активното учество на заедницата во управувањето со шумите (заштита на шумите, користење недрвни производи и стоки итн.)	0.3	<ul style="list-style-type: none"> - Централен буџет (МЗШВ) - Донатори

Пример: Животна средина

1. Почетна точка: Консолидирана дефиниција на резултатите и времето (исто така, види дијаграм на цели во анекс 2 и во глава 6)

Глобални цели (ГЦ)		
ЖС ГЦ 1	Воспоставување здрави екосистеми со богат потенцијал на биоразновидност и зачувани природни ресурси за идните генерации.	долгорочна
ЖС ГЦ 2	Олеснување на економскиот напредок преку нови работни места поврзани со заштитата и подобрувањето на животната средина.	долгорочна
ЖС ГЦ 3	Поддршка на социјалниот просперитет на руралните општини преку признавање и користење на потенцијалите на вредностите на здравите екосистеми.	долгорочна
Цели/резултати		

ЖС 1	Воспоставен соодветен систем на следење на животната средина и национална програма за следење на животната средина.	среднорочна
ЖС 1.1	Завршени национални системи: - Еколошки инфо-систем - Инфо-систем за просторниот план	краткорочна
ЖС 1.2	Достапни сигурни податоци за следење на животната средина во РМ	краткорочна
ЖС 1.3	Подготвено и спроведено редовно следење во сите еколошки медиуми	краткорочна
ЖС 1.4	Подготвена национална група показатели за животната средина	краткорочна
ЖС 1.5	Спроведено обновување на системот за еколошко следење со вклучување на релевантните научно-истражувачки институции во Македонија и воспоставување надзор од релевантните научни институции во ЕУ	краткорочна
ЖС 2	Официјално признаена животната средина како приоритет на владата на РМ	краткорочна
ЖС 2.1	Поттикнат развојот на екотуризмот	краткорочна
ЖС 2.2	Зголемена одговорноста на граѓаните за еколошката штета	краткорочна
ЖС 2.3	Поттикнато производството на здрава храна	краткорочна
ЖС 2.4	Воведено и поддржано спроведувањето на системите за еколошко обновување	краткорочна
ЖС 2.5	Зголемена јавна свест за заштита на животната средина и одржлив развој	краткорочна
ЖС 2.6	Овозможени дополнителни финансиски механизми и извори за животната средина	краткорочна
ЖС 2.7	Зголемени буџетски алокации за инвестиции во животната средина	краткорочна
ЖС 2.8	Поттикната соодветна поделба на надлежностите меѓу државните сектори во врска со животната средина	краткорочна
ЖС 2.8.1	Зголемена соработката со МЖСПП	краткорочна
ЖС 2.8.2	Зголемена меѓусекторска координација и соработка во владата во врска со животната средина	краткорочна
ЖС 2.8.3	Зголемена буџетската алокација за животна средина	краткорочна
ЖС 3	Постигнато високо ниво на спроведување на законите за животна средина.	краткорочна
ЖС 3.1	Зголемени казните за нанесени штети на животната средина	краткорочна
ЖС 3.2	Воспоставена висока административна ефикасност за животната средина и функционална екополиција	краткорочна
ЖС 3.3	Зголемени капацитети на централно и на локално ниво за спроведување на донесените закони	краткорочна
ЖС 3.3.1	Зголемен институционалниот и административниот капацитет за животната средина на општинско ниво	краткорочна
ЖС 3.3.1.1	Завршена институционалната рамка на Министерството за животна средина и просторно планирање и на релевантните национални институции за животна средина	краткорочна
ЖС 3.4	Завршена транспозицијата на законодавството на ЕУ во националното законодавство	краткорочна
ЖС 3.4.1	Завршена подготовката и донесување на потребните	краткорочна

	подзаконски акти, планови и програми	а
ЖС 3.4.1.1	Донесени сите релевантни закони за животна средина	краткорочна
ЖС 4	Постигната целосна ефикасност на Министерството за животна средина и просторно планирање и на релевантните национални институции за животна средина	краткорочна
ЖС 4.1	Зголемено јавното учество во процесот на одлучување за заштита на животната средина	краткорочна
ЖС 4.2	Зголемен тек на информации за состојбата и трендовите за животната средина во РМ	краткорочна
ЖС 4.3	Ефективно спроведени закони за животна средина	краткорочна
ЖС 4.4	Направени неопходните промени за постигнување соодветна организација на човечки и финансиски ресурси во рамките на МЖСПП	краткорочна
ЖС 4.4.1	Спречена корупцијата во МЖСПП	краткорочна
ЖС 4.4.1.1	Спречена партизација во МЖСПП	краткорочна
ЖС 4.4.1.2	Спроведена одговорност на министерот и на раководителите на сектори во МЖСПП за неефикасноста на министерството и за грешките или за преземање активности за спречување на влошувањето на животната средина во РМ	краткорочна
ЖС 4.4.2	Постигната независност на странските инвестиции	среднорочна
ЖС 4.4.2.1	Развиени алтернативни извори на финансирање	краткорочна
ЖС 4.4.2.2	Воспоставена соодветна буџетска алокација за животна средина	краткорочна
ЖС 4.4.3	Формиран соодветно едуциран кадар	среднорочна
ЖС 4.4.3.1	Вклучени наставни планови за животна средина на универзитетите	краткорочна
ЖС 4.4.3.2	Зголемена јавна свест за одржлив развој	краткорочна
ЖС 4.5	Признаен приоритетот на заштита на животната средина од владата на РМ	краткорочна

2. Целосна листа на проекти

Бр.	Проект	Резултат(и)
Општи		
1	Развој на план за управување со речното корито на водениот слив на Црна Река	ENV 001; ENV 002; ENV 003
Политики, законодавство		
2	Подготовка и донесување на потребните подзаконски акти, планови и програми за животна средина во РМ	ENV 3; ENV 3.1.; ENV 3.4.1
Институционална рамка		

3	Зајакнување на капацитетот на Министерството за животна средина и просторно планирање	ENV 4; ENV 4.4; ENV 4.4.1; ENV 4.4.1.1; 4.4.1.2
4	Зајакнување на капацитетот на релевантните национални институции за животна средина	EH 3; ENV 3.3; ENV 3.3.1

Финансирање

5	Зголемување на буџетската алокација за животна средина	ENV 2; ENV 2.7; ENV 2.8; ENV 2.8.1; ENV 2.8.2; ENV 2.8.3
6	Промовирање и насочување на дополнителните финансиски механизми и извори за животната средина	ENV 2; ENV 2.6; ENV 3; ENV 3.1; ENV 4; ENV 4.4.2; ENV 4.4.2.1

Специфични области

а) Еколошко обновување

7	Промовирање и спроведување на системите за еколошко обновување во влошените еколошки медиумите	ENV 2; ENV 2.4

б) Екотуризам

8	Промовирање и спроведување на екотуризам во селото Стење, Преспанско Езеро	ENV 2; ENV 2.1; ENV 2.2; ENV 2.3; ENV 2.4; ENV 2.5

в) Систем за следење

8	Воспоставување на инфо-системи базирани на ГИС за еколошки и просторен план	ENV 1; ENV 1.1; ENV 1.2; ENV 1.3; ENV 1.4; ENV 1.5

г) Информации и свест

9	Започнување на таргетирани програми за зголемување на јавната свест за улогата на животната средина во одржливиот развој	ENV 2; ENV 2.2; ENV 4; ENV 4.1; ENV 4.2; ENV 4.4.3; ENV 4.4.3.2; ENV 4.5
10	Подготвување релевантни едукативни програми	ENV 2; ENV 2.2; ENV 2.5; ENV 4.1

3. Проектни предлози за постигнување некои краткорочни резултати

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
--------	----------	--------------------	--------------------------------------	-------------------------

ЕКОЛОШКИ КЛУЧНИ ТОЧКИ

Изградба и надградување на канализацијата и состојбата со прочистувањето на отпадните води во градот Скопје	Надградување на канализацијата и изградба на пречистителна станица за отпадни води	Студија за управувањето со отпадните води во Скопје – физибилити студија во подготовка од ЈИЦА 2007-2008 година Содржина на физибилити студијата: -Подготвување план за управување со отпадни води -Подготвување физибилити студија за канализација, вклучувајќи пречистителна станица -Подготвување акционен план за подобрување на институционалниот и финансискиот систем -Подготвување акционен план за управување со индустриските отпадни води и за следење на квалитетот на отпадните води (550.000 - 600.000 жители).	ќе се определени со подготовка на студијата (≈ 90)	ИПА
Обновување на пречистителната станица за отпадни води на органско-хемиската индустрија АД	Обнова на пречистителната станица за индустриски отпадни води	- Индустриско хемиско загадување; - Постои претфизибилити	11,415	Упатување: ПЈИ (кофинансирање)

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори	
ОХИС, Скопје		<p>студија;</p> <p>- Спроведувањето на проектот ќе има значително влијание на здравјето.</p>			
Пречистителна станица и канализација за Велес	Надградување на канализацијата и изградба на пречистителна станица за отпадни води	<p>на и на канализациската мрежа, главни колектори и пречистителна станица за отпадни води за 100.000 жители</p> <p>подготвена е физибилити студија во 2000 година – треба да биде ревидирана/ажурирана</p>	14,5	ИПА Упатување: (кофинансирање)	ПЈИ
Пречистителна станица за отпадни води за Прилеп	Надградување на канализацијата и изградба на пречистителна станица за отпадни води	<p>Проект во тек: „Општинско управување со отпадните води, Македонија“</p> <p>Опфат: глобалната цел е да се зголеми управувањето со животната средина со подобрување на националните капацитети за спроведување одржливи проекти за управување со отпадни води.</p> <p>Конкретни цели се:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да се подготви пилот студија за општински проект за собирање и прочистување отпадни води во Прилеп, со сите 	13,00	ИПА Упатување: (кофинансирање)	ПЈИ

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		дополнителни студии, извештаи и препораки кои ќе бидат во прилог на барањето за финансирање од ИПА донатори;		
		• Да се зголеми локалниот капацитет за подготовка на проект.		
		Физибилити студијата е во подготовка и ќе биде завршена во мај 2008 година.		
Пречистување на НСН-отпадот од поранешниот објект за производство на линдан во органско-хемиската индустрија АД ОХИС, Скопје	Прочистување на индустрискиот отпад	Согорување на отпадот.	6,5	Светска банка
		Постои претфизибилити студија. Население кое ќе има корист од спроведувањето на проектот – 50.000.		
Пречистителна станица за отпадни води за Битола	Надградување на канализацијата и изградба на пречистителна станица за отпадни води	Пречистителна станица за отпадни води, проширување и обновување на канализациската мрежа, изградба на посебен систем за собирање дождовница за 100.000 жители	≈ 13	ИПА
		подготвена е физибилити студија во 1997 година – треба да биде ревидирана/ажурирана		
Десулфуризација на воздухот во ТТП	Прочистување на индустриската емисија	Инсталирање уред за прочистување на воздухот за	≈ 9	

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
Осломеј/Кичево	загадување	централата РЕК „Осломеј“. Население кое има корист од проектот: 50.000 жители.		
Хидромелиорати вен систем „Конско“, Гевгелија	Подобрување системот наводнување	на за Дел од проектот: Заштита на Дојранското езеро. Проектот вклучува брана на Конска Река, систем за снабдување со вода за пиење, систем за наводнување и водовод за Дојранско Езеро.	≈ 91	
Изградба на хидросистемот Оризарска Река, источна Македонија		Спроведувањето на проектот започнува со фазата на водоснабдување – изградена е пречистителна станица за вода, која почна со работа во јуни 2005 година. Земајќи го предвид системот за наводнување, изградена е целата мрежа за наводнување – потребни се минимални активности за насочување на водата во постојната мрежа. Недостасуваат средства за: 1) Спроведување на проект за изградба на брана со вкупен акумулациски капацитет од 23.000.000 м3 вода и 2) изградба на хидроенергетски средства.	42,5	

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
--------	----------	--------------------	--------------------------------------	-------------------------

Обновување, зголемување и рекултивирање на депонијата за електростатски пепел – централа Осломеј	Еколошко обновување	Обновување и рекултивација на локациите за исфрлање пепел	и 0,775	
--	---------------------	---	---------	--

ПРОГРАМА ЗА ЈАВНИ ИНВЕСТИЦИИ 2007 – 2009 (ЖИВОТНА СРЕДИНА)

СОБИРАЊЕ И ПРОЧИСТУВАЊЕ ОТПАДНИ ВОДИ

Проект одржливо управување со одржливи ресурси	за Управување со води	а. обновување и надградување на деградираната дистрибутивна мрежа за вода	и 6,034	ПЈИ
		б. проширување на водоснабдувањето до нови потрошувачи		
		в. надградување на резултатите и оперативната ефикасност на системот (SCADA)		
		г. Проширување на опфатот за собирање отпадни води		
		д. прочистување на отпадните води		
		18.000 жители.		
		Физибилити студија подготвена во 2006 година		
Изградба на станица за прочистување отпадни води во	Надградување на канализацијата и изградба на пречистителна станица за отпадни	и Изградба на станица за прочистување отпадни води во Гевгелија (25.000	на 6	ПЈИ

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
Гевгелија	води	жители) Физибилити студијата и техничката документација се подготвени за тендерската постапка (2 милиони евра се веќе обезбедени од грчката влада)		
Водоснабдување за Тетово, проект за собирање на градскиот отпад	Управување со води	а. обновување и надградување на деградираната дистрибутивна мрежа за вода б. проширување на водоснабдувањето до нови потрошувачи в. надградување на резултатите и оперативната ефикасност на системот (SCADA) г. Проширување и обновување на канализационата мрежа д. изградба на пречистителна станица за отпадни води еквивалент на население од 145.000 жители. Физибилити студија подготвена во 2004 година	75	ПЈИ
Водоснабдување за Струмица, проект за собирање на градскиот отпад	Управување со води	Изградба на систем за снабдување со вода за пиење и за собирање и пречистување на	10	ПЈИ

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		градската отпадна вода за 72.000 жители		
		подготвена е физибилити студија во 2000 година – треба да биде ревидирана/ажурирана		
УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД				
Надградување на инфраструктурата за собирање цврст отпад во Скопје, вклучувајќи и подобрување на инфраструктурата за посебно собирање, рециклирање и/или компостирање	Одржлив развој со управување отпад	- Надградување или изградба на инфраструктура за собирање цврст отпад во Скопје * ЈИСА, физибилити студијата е во подготовка (2007/2008) * Проектниот буџет ќе биде појаснет по подготовката на физибилити студијата	10	ПЈИ
Управување со цврст отпад во југозападниот регион на Република Македонија	Одржлив развој со управување отпад	- Изградба на инфраструктура за собирање цврст отпад во југозападниот регион на Република Македонија (вклучувајќи објекти за собирање, рециклирање и/или компостирање) подготвена е физибилити студија во 2004 година – треба да биде ревидирана/ажурирана	20	ПЈИ

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		<p>* Ова е индикативен буџет од вкупниот износ за проектот според физибилити студијата</p> <p>* спроведувањето на проектот зависи од неговата подготвеност, од достапното кофинансирање и ИПА-алокација за животна средина во периодот 2010-2013 година</p>		
Управување со цврст отпад во Полошкиот регион на Република Македонија	Одржлив развој со управување со отпад	<p>- Изградба на инфраструктура за собирање цврст отпад во Полошкиот регион на Република Македонија (вклучувајќи објекти за собирање, рециклирање и/или компостирање)</p> <p>* Физибилити студија во подготовка (2007-2008)</p> <p>* Ова е индикативен буџет од вкупниот износ за проектот според физибилити студијата</p>	7,5	ПЈИ
Инфраструктура за собирање цврст отпад во североисточниот регион на Република Македонија	Одржлив развој со управување со отпад	<p>- Изградба на инфраструктура за собирање цврст отпад во североисточниот регион на Република Македонија (вклучувајќи</p>	7,2	ПЈИ

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		објекти за собирање, рециклирање и/или компостирање)		
		подготвена е физибилити студија во 2004 година – треба да биде ревидирана/ажурирана		
		* Ова е индикативен буџет од вкупниот износ за проектот според физибилити студијата		
		* спроведувањето на проектот зависи од неговата подготвеност, од достапното кофинансирање и ИПА-алокација за животна средина во периодот 2010-2013 година		
Инфраструктура за собирање цврст отпад во централноисточниот регион на Република Македонија	Одржлив развој - управување со отпад	Изградба на инфраструктура за собирање цврст отпад во централноисточниот регион на Република Македонија (вклучувајќи објекти за собирање, рециклирање и/или компостирање)	7,67	ПЈИ
		подготвена е физибилити студија во 2004 година – треба да биде ревидирана/ажурирана		

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
--------	----------	--------------------	--------------------------------------	-------------------------

* Ова е индикативен буџет од вкупниот износ за проектот според физибилити студијата

* спроведувањето на проектот зависи од неговата подготвеност, од достапното кофинансирање и ИПА-алокација за животна средина во периодот 2010-2013 година

БИОРАЗНОВИДНОСТ

Подобрување на управувањето со заштитените области	Подобрување на управувањето со заштитените области	на со	* Подготвување база на податоци за просторно планирање - просторно и урбанистичко планирање бидејќи се однесува на заштитените области * Подготвување планови за управување за заштитените области според прифатените меѓународни методологии	>1	Буџет на РМ; Светска банка; донатори (Стратегија и акционен план за биоразновидност на Република Македонија)
Воспоставување мрежа на заштитени области	Мрежа на заштитени области во согласност со директивите на ЕУ	во со	* Проценување на вредностите и вршење преглед на постојните категории заштитени области * Воспоставување кохерентна еко-мрежа од региони со специфични природни вредности во		Буџет на РМ; Светска банка; донатори (Стратегија и акционен план за биоразновидност на Република Македонија)

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		согласност со европските критериуми		
Обновување на заштитените области	Обновување	* Обновување на природните езера * Обновување на мочуриштата * Обновување на реките * Обновување на шумите	>100	Буџет на РМ; Светска банка; донатори (Стратегија и акционен план за биоразновидност на Република Македонија)
Ревитализација и конзервација на самото место надвор од заштитените области	Студии и обновување на клучните екосистеми	* Спроведување на студија за оценување на тековното ниво на деградираност на клучните екосистеми * Обновување и конзервирање различни сегменти од клучните екосистеми	>100	Буџет на РМ; Светска банка; донатори (Стратегија и акционен план за биоразновидност на Република Македонија)
Зачувување на видовите	Статус на видовите	* Зачувување на најзагрозените видови * Подготвување црвени листи на податоци * Подготвување црвени книги со податоци * Подготвување акциони планови во врска со односните видови	>10	Буџет на РМ; Светска банка; донатори (Стратегија и акционен план за биоразновидност на Република Македонија)
Подобрување на механизмите за зачувување надвор од самото место	Зачувување на видовите и генетскиот пул од надвор од заштитените области	* Подготвување на методологии за повторно воведување на исчезнатите видови	>100	Буџет на РМ; Светска банка; донатори (Стратегија и акционен план за биоразновидност на Република Македонија)

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		* Воспоставување национални центри за зачувување на растителните и животинските видови		
Процена и утврдување на ограничувањата на употребата на биолошките ресурси	Одржлива заштита и искористување на ресурсите	* Квалитативна и квантитативна процена на биоресурсите во Република Македонија	>1	Буџет на РМ; Светска банка; донатори (Стратегија и акционен план за биоразновидност на Република Македонија)
		* Утврдување на економски вредните видови		
		* Утврдување на ограничувањата за употреба на биолошките ресурси		
Промовирање на традиционалната употреба на биоразновидноста и екотуризмот	Рурален развој и промовирање на екотуризмот	* Подготовка на студии во врска со традиционалните употреби на биоразновидноста	>2	Буџет на РМ; Светска банка; донатори (Стратегија и акционен план за биоразновидност на Република Македонија)
Истражувачки проекти	Научни проекти	* Подготовка на карта на вегетацијата	>100	Буџет на РМ; Светска банка; донатори (Стратегија и акционен план за биоразновидност на Република Македонија)
		* Подготовка на студија за ендемската и ретка флора и фауна		
		* Подготовка на студија за загрозените видови и нивните природни живеалишта		
		* Подготовка на студија за загрозените живеалишта		

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		* Студија за оценување на нивоата на загрозеност на мочуришните живеалишта		
		* Студија за оценување на нивото на загрозеност на сувото земјиште/тревните површини и планинските екосистеми		
		* Подготовка на студија во врска со развојот на национална стратегија за заштита од пожари во природните области		
Следење на активностите	на Следење според директивите на ЕУ	* Идентификација на следење на приоритетните и загрозените видови, заедници и екосистеми	>100	Буџет на РМ; Светска банка; донатори (Стратегија и акционен план за биоразновидност на Република Македонија)
		* Следење на Охридското Езеро		
		* Следење на Дојранското Езеро		
		* Следење на Преспанското Езеро		
		* Следење на реката Вардар		
		* Следење на загрозените видови растенија присутни во националната и меѓународната трговија (вклучени		

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		во Конвенцијата CITES)		
		* Следење на влијанието на климатските промени врз биоразновидноста		
Подготвување бази на податоци	Воспоставување на бази на податоци и еколошки инфо-систем	* Подготвување бази на податоци за биоразновидноста (невклучувајќи го агробиторазновидноста)	1	Буџет на РМ; Светска банка; донатори (Стратегија и акционен план за биоразновидност на Република Македонија)

Пример: Политички и правни прашања

1. Почетна точка: Консолидирана дефиниција на резултатите и времето (исто така, види дијаграм на цели во анекс 2 и во глава 6)

Глобални цели (ГЦ)		
П и ПП ГЦ 1	Развивање стабилен институционален и правен систем за одржлив развој, поддржан со интегриран пристап на политиките кон одржливиот развој и усогласени закони со законодавството на ЕУ	среднорочна
Цели/резултати		
П и ПП 1	Развиени политики и институционален систем за одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.1	Создадена стабилна политика за одржлив развој во врска со трите столбови на одржливиот развој (економски, еколошки, социјален)	среднорочна
П и ПП 1.1.1	Елаборирани стратегиски документи за одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.1.1.1	Завршено вкрстувањето на секторските стратегии (и политики)	среднорочна
П и ПП 1.1.1.2	Формулирани принципите на одржливиот развој	краткорочна
П и ПП 1.1.1.3	Развиен пристап со учество во креирањето политики за одржлив развој	краткорочна
П и ПП 1.1.1.4	Зајакната меѓуминистерската соработка меѓу креаторите на политики	краткорочна
П и ПП 1.1.1.5	Идентификувани синергиите за одржлив развој меѓу секторите	краткорочна

П и ПП 1.1.2	Поставена институционалната структура за креирање и спроведување политики за одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.1.2.1	Создадени нови или приспособени постојните институции за политики за одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.1.2.2	Разјаснети одговорностите меѓу креаторите на политики за одржлив развој	краткорочна
П и ПП 1.1.2.3	Идентификувани институции за креирање и спроведување политики за одржлив развој	краткорочна
П и ПП 1.1.2.4	Идентификувана димензијата на одржливиот развој од секторска перспектива	краткорочна
П и ПП 1.2	Создадени/ревидирани стабилни секторски политики со димензија на одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.2.1	Формулирани/ревидирани секторски политики со димензија на одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.2.1.1	Подготвена нацрт-верзија на секторските политики со димензија на одржлив развој поврзана со столбовите на одржливиот развој	среднорочна
П и ПП 1.2.1.2	Завршено вкрстувањето на секторските политики од перспектива на одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.2.1.3	Зајакната меѓуминистерската соработка во формулирањето на секторските политики	краткорочна
П и ПП 1.2.1.4	Идентификувана потреба за воведување/ревидирање на димензијата на одржлив развој во секторските политики	краткорочна
П и ПП 1.2.2	Елаборирани/ревидирани секторските стратегиски документи во врска со димензијата на одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.2.2.1	Подготвени секторските стратегиски документи во врска со димензијата на одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.2.2.2	Завршено ревидирањето на постојните секторски стратегиски документи од перспектива на одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.2.2.3	Зајакната меѓуминистерската соработка во подготвувањето секторски стратегиски документи	краткорочна
П и ПП 1.2.2.4	Идентификувана потреба за елаборирање на секторските стратегиски документи	краткорочна
П и ПП 1.3	Усогласени секторските закони со законодавството на ЕУ во врска со одржливиот развој	среднорочна
П и ПП 1.3.1	Донесени/изменети секторските закони во врска со одржливиот развој	среднорочна
П и ПП 1.3.1.1	Подготвени/ревидирани секторски закони	среднорочна
П и ПП 1.3.1.2	Зајакната меѓуминистерската соработка во подготвувањето на вкрстените аспекти на законите во врска со одржливиот развој	краткорочна
П и ПП 1.3.1.3	Испланирано усогласување на секторските закони во врска со одржливиот развој	краткорочна
П и ПП 1.3.1.4	Разјаснети одговорностите на институциите во подготвувањето на вкрстените аспекти на законите во врска со одржливиот развој	краткорочна
П и ПП 1.3.1.5	Идентификувано нивото на потребно усогласување во секторските закони	краткорочна
П и ПП 1.3.2	Зајакнат институционалниот капацитет за усогласување на аспектите на секторските закони поврзани со одржливиот развој	среднорочна
П и ПП 1.3.2.1	Обезбедена помош за подготовка на аспектите на секторските закони поврзани со одржливиот развој (од ЕУ и од други донатори)	краткорочна
П и ПП 1.3.2.2	Идентификувани средства за изградба на институционален капацитет	краткорочна
П и ПП	Идентификувани потребите за изградба на институционален	краткорочна

1.3.2.3	капацитет за усогласување на аспектите на секторските закони поврзани со одржливиот развој	а
П и ПП 1.4	Создадени механизми за спроведување политики и закони за одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.4.1	Создадени механизми за спроведување политики за одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.4.1.1	Завршено вкрстувањето на секторските инструменти за спроведување одржлив развој	среднорочна
П и ПП 1.4.1.2	Идентификувани секторски инструменти за спроведување политики за одржлив развој	краткорочна
П и ПП 1.4.1.3	Зајакната меѓуминистерската соработка за создавање инструменти за спроведување политики за одржлив развој	краткорочна
П и ПП 1.4.1.4	Разјаснети одговорностите на креаторите на политики во спроведувањето политики за одржлив развој	краткорочна
П и ПП 1.4.1.5	Идентификувана потребната институционална структура за спроведување политики за одржлив развој	краткорочна
П и ПП 1.4.2	Создадени механизми за спроведување на аспектите на одржливиот развој	среднорочна
П и ПП 1.4.2.1	Завршено вкрстувањето на секторските инструменти за спроведување на аспектите на одржливиот развој во подготвувањето и спроведувањето закони	среднорочна
П и ПП 1.4.2.2	Идентификувани секторски инструменти за спроведување на законите за одржлив развој	краткорочна
П и ПП 1.4.2.3	Зајакната меѓуминистерската соработка за создавање инструменти за одржлив развој	краткорочна
П и ПП 1.4.2.4	Разјаснети одговорностите на секторските институции во спроведувањето на законите за одржлив развој	краткорочна
П и ПП 1.4.2.5	Идентификувана потребната институционална структура за спроведување на законите за одржлив развој	краткорочна

2. Целосна листа на проекти

Бр.	Проект	Резултат(и)
Општи		
1.	Подигнување на свеста за одржлив развој	P&LI 1.1; P&LI 1.1.1.3; P&LI 1.2; P&LI 1.4
Политики, законодавство		
2	Техничка помош за поддршка на интегралниот пристап на политиките за одржлив развој и спроведувањето на одржливиот развој, по област на политики	P&LI 1; P&LI 1.1; P&LI 1.1.1; P&LI 1.1.1.1; P&LI 1.1.1.2; P&LI 1.1.1.3; P&LI 1.1.1.5; P&LI 1.2; P&LI 1.2.1; P&LI 1.2.1.1; P&LI 1.2.1.2; P&LI 1.2.1.4; P&LI 1.2.2; P&LI 1.2.2.1; P&LI 1.2.2.4; P&LI 1.4.1; P&LI 1.4.1.1; P&LI 1.4.1.2;
3	Техничка помош за усогласување и спроведување на секторските закони со законодавството на ЕУ, во врска со одржливиот развој	P&LI 1.3; P&LI 1.3.1; P&LI 1.3.1.1; P&LI 1.3.1.2; P&LI 1.3.1.3; P&LI 1.3.1.4; P&LI 1.3.1.5; P&LI 1.3.2.1; P&LI 1.4.2; P&LI 1.4.2.1; P&LI 1.4.2.2;

Институционална рамка		
3	Воспоставување институционална рамка за одржлив развој	P&LI 1.1.2; P&LI 1.1.2.1; P&LI 1.1.2.2; P&LI 1.1.2.3; P&LI 1.1.2.4; P&LI 1.3.2; P&LI 1.4.1.5; P&LI 1.4.2.5
4	Изградба на капацитет за одржлив развој во релевантните институции	P&LI 1.3.2; P&LI 1.3.2.1; P&LI 1.3.2.2; P&LI 1.3.2.3; P&LI 1.4;
5	Зајакнување на соработката меѓу релевантните институции за креирање и спроведување политики за одржлив развој	P&LI 1.1.1.4; P&LI 1.1.2.2; P&LI 1.1.2.4; P&LI 1.2.1.3; P&LI 1.2.2.3; P&LI 1.4.1.3; P&LI 1.4.1.4; P&LI 1.4.2.3; P&LI 1.4.2.4

3. Проектни предлози за постигнување некои краткорочни резултати

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
Подигнување на свеста за одржлив развој	Зголемена свест за концептот, политиките и механизмите на одржливиот развој	Кампања за одржлив развој насочена кон зголемување на разбирањето за концептот на одржлив развој, за политиките и механизмите на јавните органи, деловните субјекти, граѓаните и невладиниот сектор		Буџет Билатерална помош
Воспоставување институционална рамка за одржлив развој	Воспоставени функционални институции за креирање политики и закони за одржлив развој	Идентификување на потребата за формирање нови или за приспособување на постојните институции (во ресорните министерства) за одржлив развој; формирање на институциите и нивна функционалност (простории, кадровско екипирање, опрема, обука, итн.)		Буџет ИПА Билатерална помош
Изградба на капацитет за одржлив развој	Обучени луѓе за одржлив развој во јавната	Програма за обука на инструктори за одржлив развој, за		Буџет Програми на ЕК Билатерална помош

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
во релевантните институции	администрација, способни за ефикасно спроведување на НСОР и за ширење на концептот на одржлив развој меѓу луѓето.	персоналот во јавната администрација, по области на политики (кои ги опфаќаат економските, социо-културните и еколошките перспективи); приспособена обука за одржлив развој за персоналот во релевантните институции во врска со конкретни прашања		
Зајакнување на соработката меѓу релевантните институции за креирање и спроведување политики за одржлив развој	Силна соработка меѓу релевантните институции за поддршка на интегралниот пристап на политиките за одржлив развој	Разјаснување на одговорностите на секторските институции во врска со одржливиот развој; идентификација на синергиите на одржливиот развој меѓу секторите и механизмите за соработка; развој на систем за ефективна и ефикасна комуникација меѓу институциите, вклучувајќи заеднички проекти		Буџет Билатерална помош

Пример: SMiLEs

1. Почетна точка: Консолидирана дефиниција на резултатите и времето (исто така, види дијаграм на цели во анекс 2 и во глава 6)

Глобални цели (ГЦ)		
SMiLEs ГЦ 1	Да се обезбедат и спроведат еколошки SMILES (економична употреба на енергија, користење на обновливи извори на енергија, систем за управување со животната средина (EMS), намалување на загадувањето)	долгорочна
SMiLEs ГЦ 2	Да се спроведат економски просперитетни SMILES (конкурентна, продуктивна, иновативна мрежа SMILES и пораст на постојните SMILES, вертикално/хоризонтално поврзување)	долгорочна

SMiLES ГЦ 3	Да се поттикне социјална кохезија SMILES (добри работни услови, социјална заштита за вработените, едукација и кариера, социјална помош за локалната/националната заедница. развој на човечки ресурси)	долгорочна
Цели/резултати		
SMiLES 1	Спроведено поволно окружување за SMILES	краткорочна
SMILES 1.1	Завршен силниот институционален капацитет	краткорочна
SMILES 1.1.1	Доволен капацитет и организација на јавната администрација за обезбедување услуги на воспоставените SMILES	краткорочна
SMILES 1.1.1.1	Институционализација на форум/дијалог за SMILES меѓу економијата и владата	краткорочна
SMILES 1.1.1.1.1	Создадена доверба меѓу SMILES и владата	краткорочна
SMILES 1.1.1.2	Овозможен трипартитен социјален дијалог (влада, претприемачи, работници)	краткорочна
SMILES 1.1.1.3	Воспоставени ефикасни инспекциски служби (трудова, пазарна, еколошка, санитарна, градежна, SMILES)	краткорочна
SMILES 1.1.1.4	Воспоставени доволно институции и практика во државната администрација	краткорочна
SMILES 1.1.1.5	Воспоставен доволен број сертифицирани тела за спроведување на стандардите	краткорочна
SMILES 1.1.1.6	Овозможена доволна координација на државната администрација	краткорочна
SMILES 1.1.1.7	Овозможена голема транспарентност на институциите	краткорочна
SMILES 1.1.1.8	Овозможена стабилност на управувањето со човечките ресурси на административниот персонал на централно и на локално ниво по секои избори	краткорочна
SMILES 1.1.1.9	Завршен силниот капацитет (знаење) на администрацијата на централно и на локално ниво во спроведувањето на реформите за одржлив развој	краткорочна
SMILES 1.1.1.10	Овозможени доволно човечки ресурси во јавната администрација за обезбедување услуги на SMILES	краткорочна
SMILES 1.1.1.11	Подготвени и спроведени соодветни мерки за борба против корупцијата	краткорочна
SMILES 1.1.2	Создаден ефикасен правен и судски систем	краткорочна
SMILES 1.1.2.1	Обезбедени институции за сопственички односи	краткорочна
SMILES 1.1.2.1.1	Воспоставен ефикасен судски систем	краткорочна
SMILES 1.1.2.1.1.1	Планирани стабилни промени за градежништвото	краткорочна
SMILES 1.1.2.1.1.2	Планирани стабилни промени за просторното планирање	краткорочна
SMILES 1.1.2.1.1.3	Дизајниран добар катастарски доказ	краткорочна
SMILES 1.1.2.1.1.4	Планирани стабилни промени во законските регулативи	краткорочна
SMILES 1.1.2.1.1.5	Овозможена усогласеност со законските регулативи	краткорочна

SMILES 1.1.2.1.1.6	Спроведени донесените закони	краткорочна
SMILES 1.1.2.1.2	Подготвени и спроведени соодветни мерки за борба против корупцијата	краткорочна
SMILES 1.2	Подготвено правно окружување	краткорочна
SMILES 1.2.1	Дефинирани регулативите за статистички основи за SMILES	краткорочна
SMILES 1.2.2	Донесен закон за МСП	краткорочна
SMILES 1.2.2.1	Донесен закон за обновлива енергија	краткорочна
SMILES 1.2.2.2	Подготвени доволно законски регулативи за олеснување на основањето на нови МСП	краткорочна
SMILES 1.2.2.3	Донесен закон за извршување на активности од мал обем	краткорочна
SMILES 1.2.3	Намалени административните процедури во спроведувањето на законските регулативи	краткорочна
SMILES 1.2.4	Усогласена класификацијата на МСП со регулативите на ЕУ	краткорочна
SMILES 1.3	Обезбедена ефикасна деловна структура и тек на информации	краткорочна
SMILES 1.3.1	Развиена транспортна инфраструктура	краткорочна
SMILES 1.3.2	Воспоставена доволна поврзаност на секторот на SMILES	краткорочна
SMILES 1.3.2.1	Создадена соодветна деловна структура	краткорочна
SMILES 1.3.2.1.1	Воспоставен силен капацитет на информации/консалтинг центри	краткорочна
SMILES 1.3.2.1.2	Воспоставени целосно функционални даночно-стимулирани зони за реинвестирање (ТИПЗ)	краткорочна
SMILES 1.3.3	Спроведен информациски систем за SMILES на ниво на државната администрација	краткорочна
SMILES 1.3.4	Спроведена кампања на државно ниво за претприемаштво и за одржлив развој на SMILES (особено меѓу младите и меѓу жените)	краткорочна
SMILES 1.3.5	Воспоставени доволно текови на информации и зголемување на свеста за одржлив развој на SMILES	краткорочна
SMiLEs 2	Развиени силни фактори на производство	среднорочна
SMILES 2.1	Спроведено високо ниво на технологија и опрема	среднорочна
SMILES 2.1.1	Подготвена техничка и технолошка супериорност	краткорочна
SMILES 2.1.1.1	Спроведено стандардизирано пакување	краткорочна
SMILES 2.1.1.2	Македонски производи кои се подготвени да ги исполнат стандардите на ЕУ	краткорочна
SMILES 2.1.1.3	Анализирана и спроведена современа опрема	краткорочна
SMILES 2.1.1.4	Анализирана и спроведена современа технологија	краткорочна

SMILES 2.3	Обезбедени соодветни сировини	среднорочна
SMILES 2.3.1	Овозможена ниска зависност од увозот	краткорочна
SMILES 2.3.2	Овозможена ефективна употреба на евтини и нискоквалитетни сировини	краткорочна
SMILES 2.3.3	Овозможено основно производство	краткорочна
SMILES 2.3.2	Обновен возниот парк	краткорочна
SMILES 2.3.3	Обезбедени соодветни економски инструменти	краткорочна
SMiLEs 3	Обезбедена доволна финансиска поддршка	краткорочна
SMILES 3.1	Завршен пазарот на капитал	краткорочна
SMILES 3.1.1	Развиени системи за микрофинансирање	краткорочна
SMILES 3.1.1.X	Обезбедено доволно знаење за тргување со акции и за капитални инвестиции (x – од 3.1.1 до 3.1.4)	краткорочна
SMILES 3.1.2	Обезбедени гарантни средства за инвестиции во SMILES за одржлив развој	краткорочна
SMILES 3.1.3	Воспоставени институции за акции	краткорочна
SMILES 3.1.4	Обезбедено доволно знаење за тргување со акции и за капитални инвестиции	краткорочна
SMILES 3.1.5	Обезбедени достапни финансиски инструменти	краткорочна
SMILES 3.1.5.y	Завршена доволна банкарска конкурентност (y – од 3.1.5 до 3.1.8)	краткорочна
SMILES 3.1.6	Развиени банкарски програми за иновативни и нови бизниси	краткорочна
SMILES 3.1.7	Обезбедени достапни банкарски кредити	краткорочна
SMILES 3.1.8	Развиени различни видови финансиски производи	краткорочна
SMILES 3.1.9	Подготвен неограничен пристап до финансиските пазари	краткорочна
SMILES 3.1.10	Поттикнат висок интерес кај странските инвеститори	краткорочна
SMILES 3.1.10.1	Обезбеден пристап до доволен број „бизнис-ангели“	краткорочна
SMILES 3.1.10.2	Обезбедени доволно странски директни инвестиции (СДИ)	краткорочна
SMILES 3.2	Обезбеден доволен обртен капитал	краткорочна
SMILES 3.2.1	Развиена висока финансиска способност на SMILES	краткорочна
SMILES 3.2.2	Обезбеден доволен буџет за одржлив развој	краткорочна
SMILES 3.2.3	Формирани финансиски фондови	краткорочна
SMiLEs 4	Подобрени човечките ресурси во SMILES	среднорочна
SMILES 4.1	Спроведен високотехнолошки развој	среднорочна

SMILES 4.1.1	Признаена потребата за квалитетно управување	краткорочна
SMILES 4.1.1.x	Овозможена долгорочна визија за развој (x од 4.1.1 до 4.1.3)	краткорочна
SMILES 4.1.1.x.1	Развиена соработка меѓу SMILES и науката	краткорочна
SMILES 4.1.1.x.1.y	Обезбедено окружување за претприемачите со визија (y од 4.1.1.x.1 до 4.1.1.x.4)	краткорочна
SMILES 4.1.1.x.1.z	Обезбедена квалитетна едукација за менаџерите на SMILES (z од 4.1.1.x.1 до 4.1.1.x.4)	краткорочна
SMILES 4.1.1.x.1.w	Создани модерни менаџери за SMILES (w од 4.1.1.x.1 до 4.1.1.x.4)	краткорочна
SMILES 4.1.1.x.2	Обезбедени претприемачки и управувачки знаења и вештини	краткорочна
SMILES 4.1.1.x.3	Развиена свест за потребите на компаниите за реструктурирање	краткорочна
SMILES 4.1.1.x.4	Обезбедена доволна меѓународна соработка за ПП	краткорочна
SMILES 4.1.2	Идентификуван јасен концепт и стратегија за поддршка	краткорочна
SMILES 4.1.3	Развиена подготвеност за прифаќање на промените	краткорочна
SMILES 4.1.4	Овозможени доволно информации за тендери	краткорочна
SMILES 4.2	Обезбедена високопродуктивна и мотивирана работна сила	среднорочна
SMILES 4.2.1	Развиен пазар на работна сила	краткорочна
SMILES 4.2.1.1	Овозможена мобилност на работната сила	краткорочна
SMILES 4.2.1.1.1	Обезбедена активна поддршка за промените	краткорочна
SMILES 4.2.1.1.1.1	Менаџери насочени кон идниот одржлив развој	краткорочна
SMILES 4.2.1.1.1.1.u	Обезбедена поволна старосна структура на работната сила (u од 4.2.1.1.1.1 до 4.2.1.1.1.3)	краткорочна
SMILES 4.2.1.1.1.2	Спроведен европски менталитет	краткорочна
SMILES 4.2.1.1.1.3	Развиена подготвеност за прифаќање на промените	краткорочна
SMILES 4.2.1.1.2	Обезбедено современо знаење и квалификација на работната сила	краткорочна
SMILES 4.2.1.1.2.1	Обезбеден ажуриран систем на едукација (поврзан со пазарот на работна сила)	краткорочна
SMILES 4.2.1.1.2.2	Подготвен мотивирачки систем за поддршка на учењето на работната сила	краткорочна
SMILES 4.2.1.1.2.3	Воспоставен формален систем за потврдување на знаењето (ППП)	краткорочна
SMiLEs 5	Подобрен маркетинг	среднорочна
SMILES 5.1	Спроведено промовирање на македонските производи во земјата и во странство	среднорочна
SMILES 5.1.1	Спроведено доволно истражување на нови пазари	краткорочна

SMILES 5.1.2	Развиена промотивна стратегија за производитите/услугите на македонските SMILES	краткорочна
SMILES 5.2	Спроведено промовирање на македонските потенцијали за одржливи производи (здрави, еколошки, обновливи извори на енергија, итн.)	среднорочна
SMiLEs 6	Намалено загадување	среднорочна
SMILES 6.1	Обезбедено соодветно управување со отпад	среднорочна
SMILES 6.2	Користени природни и обновливи извори на енергија	среднорочна
SMILES 6.3	Обезбедена современа опрема за намалување на загадувањето	среднорочна

2. Целосна листа на проекти

Бр.	Проект	Резултат(и)
Општи		
1	Развој и донесување сеопфатна долгорочна стратегија за SMILES (индустрија и МСП); нагласување на стратегиските насоки, поле на потребно знаење и придружни технологии	SMILES OO 1; SMILES OO 2; SMILES OO 3; SMILES 1; SMILES 2; SMILES 3; SMILES 4; SMILES 5; SMILES 6
Политики, законодавство		
2	Развој на програма/акциони планови од стратегијата со развиен систем на цели (содржина, мерки, временски хоризонт) одговорности и ресурси (особено кога се вклучени многу министерства и сектори и е неопходно усогласување на нивните различни активности)	SMILES OO 1; SMILES OO 2; SMILES OO 3; SMILES 1; SMILES 2; SMILES 3; SMILES 4; SMILES 5; SMILES 6
3	Донесување релевантни подзаконски акти и технички регулативи	SMILES 1.1.1.6; SMILES 1.1.1.7; SMILES 1.1.1.8; SMILES 1.1.1.11; SMILES 1.1.2; SMILES 1.1.2.1; SMILES 1.1.2.1.1; SMILES 1.1.2.1.1.1; SMILES 1.1.2.1.1.2; SMILES 1.1.2.1.1.3; SMILES 1.1.2.1.1.4; SMILES 1.1.2.1.1.5; SMILES 1.1.2.1.1.6; SMILES 1.2; SMILES 1.2.1; SMILES 1.2.2; SMILES 1.2.2.1; SMILES 1.2.2.2; SMILES 1.2.2.3;

SMILES 1.2.3;

SMILES 1.2.4

Институционална рамка

- 4 Зајакнување на капацитетот на Министерството за економија, Министерството за образование и наука, Министерството за локална самоуправа, Министерството за труд и социјални работи, Министерството за животна средина и просторно планирање, Министерството за земјоделство, Министерството за транспорт и врски, Министерството за здравство, Министерството за финансии
- SMILES 1;**
SMILES 1.1;
SMILES 1.1.1;
SMILES 1.1.1.1;
SMILES 1.1.1.1.1; SMILES 1.1.1.2; SMILES 1.1.1.9; SMILES 1.1.1.10; SMILES 1.3.3
- 5 Зајакнување на капацитетот на државните органи:
Агенција за директни инвестиции, Агенција за промоција на претприемаштвото на РМ, Агенција за инспекција на храна, Санитарна инспекција, Пазарна инспекција и формирање на Агенција за одржлив развој
- SMILES 1.1.1.3; SMILES 1.1.1.4; SMILES 1.1.1.5; SMILES 1.1.1.9; SMILES 1.1.1.10; SMILES 1.3.3
- 6 Формирање акредитирани тела за сертификација и сертификирани тела за спроведување на стандардите
- SMILES 1.1.1.5
- 7 Воспоставување мрежа на иновација – истражувачки центри за поддршка на SMILES
- SMILES 1.3.2.1.1

Финансирање

- 8 Воспоставување соодветен пазар на капитал
- SMILES 3;** SMILES 3.1; SMILES 3.1.1; SMILES 3.1.1.X; SMILES 3.1.2; SMILES 3.1.3; SMILES 3.1.4; SMILES 3.1.5; SMILES 3.1.5.y; SMILES 3.1.6
- 9 Воспоставување пристап до различни финансиски пазари
- SMILES 3.1.7; SMILES 3.1.8; SMILES 3.1.9; SMILES 3.1.10; SMILES 3.1.10.1; SMILES 3.1.10.2; SMILES 3.2; SMILES 3.2.1; SMILES 3.2.2; SMILES 3.2.3

Специфични области

а) Ефикасна деловна структура

- 10 Воспоставување и функционирање кластери на SMILES: опции за нивна организација, активности, учесници SMILES 1.3; SMILES 1.3.2; SMILES 1.3.2.1; SMILES 1.3.2.1.1; SMILES 1.3.2.1.2; SMILES 1.3.1
- 11 Спојување на македонските SMILES и успешните странски компании SMILES 1.3; SMILES 1.3.2

б) Фактори на производство

- 12 Промовирање на висока технологија и опрема (трансфер на технологија, иновации, истражување и развој) SMILES 2; SMILES 2.1; SMILES 2.1.1; SMILES 2.1.1.1; SMILES 2.1.1.2; SMILES 2.1.1.3; SMILES 2.1.1.4; SMILES 2.3; SMILES 2.3.1

в) Човечки ресурси

- 13 Обука за управување со квалитет и спроведување системи за управување со квалитет SMILES 1.1.1.5; SMILES 2.1.1.2; SMILES 4.1.1.x.1
- 14 Вардарска силиконска долина – создавање едукативна инфраструктура и системи за развој на општество на знаење SMILES 4
- 15 Подобрување на формалното образование – развој на претприемачки програми SMILES 4.1.1
- 16 Воспоставување центри за истражување и развој на продуктивноста, квалитетот, подобрувањата **SMILES 4**; SMILES 4.1; SMILES 4.1.1; SMILES 4.1.1.x; SMILES 4.1.1.x.1; SMILES 4.2
- 17 Соработка во теоријата и во практиката: воспоставување механизми за соработка меѓу едукативните институции и компаниите **SMILES 4**; SMILES 4.1; SMILES 4.1.1; SMILES 4.1.1.x; SMILES 4.1.1.x.1
- 18 Преструктурирање/подобрување на претпријатијата – програма и спроведување (за 100 претпријатија) **SMILES 4**; SMILES 4.1; SMILES 4.1.1; SMILES 4.1.1.x; SMILES 4.1.1.x.1
- 19 Воспоставување технолошки паркови **SMILES 4**; SMILES 4.1; SMILES 4.1.1; SMILES 4.1.1.x; SMILES 4.1.1.x.1

г) Маркетинг

- 20 Воспоставување маркетинг-центри за одржлив развој SMILES 5
- 21 Програма и обука за маркетинг SMILES 5

д) Загадување

- 22 Воспоставување центри за преработка на отпад SMILES 6.1
- 23 Воспоставување истражувачки центри за искористување природни ресурси и обновливи извори на енергија SMILES 6.2

ѓ) Локални власти

- 24 Изградба на капацитет во општините со што ќе им се овозможи да преземат одговорност за одржлив развој (економски, еколошки и социјален) SMILES 1; SMILES 2; SMILES 3; SMILES 4; SMILES 5; SMILES 6
- 25 Обука на локалните менаџери за продуктивност, квалитет, трошоци, подобрувања SMILES 1; SMILES 2; SMILES 3; SMILES 4; SMILES 5; SMILES 6

е) Информации и свест

- 26 Кампања на државно ниво за претприемаштво и за одржлив развој на SMILES (особено меѓу младите и меѓу жените) SMILES 1.3.4; SMILES 1.3.5

3. Проектни предлози за постигнување некои краткорочни резултати

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
1. Центар за индустриска обука	1.3.2	Ова треба да биде генерички проект што треба да ги опфаќа сите потреби на можните инвеститори (не само на земјиштето, водата, електричната енергија, итн.) и да ги поттикнува. Може да бидат потребни и следни специфични	Овој износ зависи од бројот на кластери што сакаме да бидат формирани во земјата (може да се движи од 1 до n); меѓутоа, овој износ треба да биде покриен од	Постојат повеќе можни извори (за подготовка на проектот): - ЦИП (од ЕУ), - Агенции од некои развиени земји (како на пример ГТЗ, СИДА, АДА, ЈИЦА, ...) - ИПА фондови Како сто е спомнато во претходната колона, за физичкото извршување

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни извори финансиски
		проекти (за различни проектни гранки) Но, ако постојат признаени специфични потреби за одреден кластер – тоа може да биде специфичен, конкретен проект.	заинтересирани компании - инвеститори	на проектот, треба да има заинтересирани компании кои инвестираат во објекти и опрема
2.	Спојување 1.3.2	Воспоставување врски меѓу компаниите за можна соработка (главно домашни компании со успешни странски компании) и спроведување на соработката меѓу малите и средните претпријатија, меѓу компаниите кои може да имаат корист од таквата соработка.	Постојат трошоци по завршување то на проектот, но тие треба да бидат покриени од заинтересирани компании	(Изворите се наведени погоре)
3.	Кампања за подигнување на свеста за одржлив развој 1.3.4	Патувачки презентации (младински фестивали и фестивали за жените, мултимедиумски кампањи во локалните заедници за одржлив развој)	300.000	- Буџет - Донаторски/грант-програми
4.	Дефинирање и промовирање на висока технологија и опрема 2.	Развојот на висока технологија е еден од основните фактори за зголемување на конкурентноста на SMILES во сите сектори	500,000	Средства од ЕУ
5.	Воспоставување соодветен 3.	Воспоставување соодветен пазар на капитал со сите	1.000.000	Средства од ЕУ

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
пазар на капитал		можни учесници што треба да обезбеди широка низа различни и евтини финансиски инструменти/продукти		
6. Воспоставување на штедни кооперации на секторско/територијално ниво	3.1.1	Мобилизација и користење на достапните финансиски ресурси на територијална основа (персонални, деловни, локални, регионални, итн.)	500.000	- Финансиски институции - Буџетска поддршка - Деловна заедница
7. Спроведување на БСО за консалтинг/обука за капитален буџет	3.1.4	Развој на обука и консалтинг-услуги за капитален буџет во рамките на БСО	100.000	- АППРМ - Донаторски/грант-програми
8. Воспоставување на мрежа на „бизнис-ангели“	3.1.10.1	Обезбеден пристап до доволен број „бизнис-ангели“	50.000	- Деловна заедница - Деловни здруженија
9. Вардарска силиконска долина	PM 4. Современо информатичко образование	Создавање едукативна инфраструктура неопходна за развој на општество на знаење (ХЕ за информатика, одржлив развој)	136.000.000	- Донаторски/грант-програми - Буџет Деловна заедница
10. Центри за обука – едукација/истражување за управување со вкупниот квалитет	4.1 Спроведен високотехнолошки развој	Реализација на универзитетските истражувачки центри (во деловната заедница), дисперзија и поврзување	3.000.000	- Деловна заедница - ФП7, - Донаторски/грант-програми за развој ГТЗ, СИДА, АДА,

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
				ЈИЦА, МЕДФ итн. - Буџет
11. Подобрено формално образовани е развиени претприемачки програми за учење	4.1.1 Признаена потребата за квалитетно управување	Развиени наставни планови за сите нивоа на образование, воспоставена мрежа (деловни и образовни мрежи)	500.000	- ТЕМПУС, ВЕТ Донатори/грантови
12. Преструктурирање на претпријатијата/ Подобрување	4.1.1.x (дел од него)	Постои голема потреба за таков проект во РМ (дури и во развиените земји!) каде што некои потсистеми или цели системи (компаниии) треба да се подобрат/преструктурираат Таквиот проект треба да биде независен, но би било подобро да е во рамките на двата горенаведени проекти (како потпроект)	1.100.000 (без мала финансиска поддршка за подобрените компании) 1.100.000	Средства од ЕУ
13. Опсерваторија за показатели за одржлив развој	(Следен проект: следење на стабилноста)	Формирање опсерваторија за следење и евалуација на СДИ (собирање, анализа, испраќање, мерки, показатели, итн.) како дел од мрежата за одржлив развој	500.000	Средства од ЕУ
14. Управување со квалитет во РМ		Тоа може да биде многу комплексен проект кој		

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
		вклучува:			
	4.1.1.x.1	- семинари за различни стандарди за квалитет (за обука и сертификација на менаџерите за квалитет како консултанти во компаниите),	150.000 500.000	- Средства од ЕУ - од развиените земји (како на пример, Германија, ...) - Министерство за економија	за
	2.1.1.2	- спроведување на системи за управување со квалитет во организациите,	100.000	- Средства од ЕУ	
	1.1.1.5	- воспоставување национално тело за сертификација (за оние системи за управување со квалитет кои сè уште не постојат)		- од развиените земји (како на пример, Германија, ...)	
15. Поврзување на теоријата и практиката	4.2.1.1.2.1	Воспоставување механизми за соработка меѓу едукативните институции и компаниите за: - заедничка анализа на пазарот на работна сила и потребите за едукација, - заедничка анализа на универзитетските наставни програми, - студентска практична работа во компаниите (менторство, практична	200.000	(горенаведените извори)	

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
		работа за диплома и семинарска работа, применети и истражувачки проекти, итн.)			
16. Центри за обука за истражување и развој самостојни, но и како дел од (ТЦ)	4.1.1.x.1	- Утврдување на содржината на активности - утврдување на организациската шема - Формирање центри во дефинираните региони	1.000.000 (по центар)	(горенаведените извори)	
17. Технолошки паркови	4.1.1.x.1	Истражување и развој, консалтинг, производство, инкубатор, логистика, можна вклученост на познати компании)	5.000.000 (по технолошки парк)	горенаведените извори, - заинтересирани компании	
18. Формирани маркетинг-центри за обука за одржлив развој	5.	Развиена маркетинг-стратегија и организирани маркетинг-кампањи за подигнување на свеста за одржливиот развој	500.000	- Буџет - Донатори/грантови	
19. Маркетинг - обука	5.	Циклуси семинари за обука на маркетинг-менаџери	100.000	Министерство за економија	за
20. Воспоставување центри за преработка на отпад	6.1	Развиени перманентни програми за обука, изградена инфраструктура	30.000.000	- Централен буџет и буџети на општините - Деловна заедница - Донатори/грантови	
21. Воспоставување истражувач	6.2	Користени природни обновливи извори	3.000.000	- Буџет	
		Воспоставена инфраструктура за истражување и			

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Процент и финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
	и центри за искористување природни ресурси и обновливи извори на енергија	на енергија	развој за обновливи извори на енергија		- Донатори/грантови - Фирми
22. Изградба на капацитет во општините со што ќе им се овозможи да преземат одговорност за одржлив развој на локално ниво (економски, еколошки и социјален)	1., 2., 3., 4., 5., 6.	Обука за ширење на знаењето и искуството за одржлив развој меѓу членовите на ЗЕЛС	200,000		Средства од ЕУ

Пример: туризам

1. Почетна точка: Консолидирана дефиниција на резултатите и времето (исто така, види дијаграм на цели во анекс 2 и во глава 6)

Глобални цели (ГЦ)		
Т ГЦ 1	Да се планира и управува со туризмот со давање приоритет на квалитетот на животната средина, нејзината заштита и рационална употреба на природните ресурси.	долгорочна
Т ГЦ 2	Да се придонесе за економски просперитет и зголемување на вработеноста преку туризмот.	долгорочна
Т ГЦ 3	Да се зголеми квалитетот на живеење со почитување на културата и традицијата на локалните заедници, нивното окружување и економија.	долгорочна
Цели/резултати		
Т 1	Соодветно дефинирана конкурентна туристичка понуда	среднорочна
Т 1.1	Креирани конкурентни туристички производи	среднорочна
Т 1.1.1	Конкурентни цени на туристичките производи	краткорочна
Т 1.1.2	Зголемена иновацијата и разноличноста на туристичката понуда	краткорочна
Т 1.1.2.1	Зголемено/подобро управување со активностите, објектите и програмите за разонода и професионалните лица во овие активности	краткорочна
Т 1.1.2.2	Повисок развој на културниот, руралниот, бањскиот и другите видови туризам	среднорочна
Т 1.1.2.3	Подобра промоција на типичните рурални производи и традиционалната кујна	краткорочна
Т 1.1.3	Повисока ориентираност кон странските и домашните туристи	краткорочна
Т 1.1.4	Поголем број специјализирани туристички агенции	среднорочна
Т 1.1.5	Создадени туристички брендови на производи	краткорочна
Т 1.1.6	Привлечени познати регистрирани хотелски имиња	среднорочна
Т 1.2	Подобра промоција на сегашните и на потенцијалните видови туризам	краткорочна
Т 1.3	Соодветно разгледување на потенцијалните туристички производи од надлежните органи	краткорочна
Т 1.3.1.	Зголемена свест за туристичките потенцијали на локално и на централно ниво	краткорочна
Т 1.3.2.	Соодветни инвестиции во потенцијалот	краткорочна
Т 1.3.3.	Зголемен број студии и истражување за потенцијалите и за капацитетите за реализација	краткорочна
Т 1.3.4.	Надминати конфликтите на интереси во просторното планирање	краткорочна
Т 2	Воспоставена и функционална организациска структура во туристичкиот сектор	среднорочна
Т 2.1.	Подобра координација меѓу МСП, локалната самоуправа, националните и странските институции, агенции и компании	среднорочна
Т 2.1.1.	Соодветно координирани програми и донации	краткорочна

		а
T 2.1.2.	Соодветно насочени финансиски средства	краткорочна
T 2.2.	Соодветно организиран и планиран туризам	среднорочна
T 2.2.1.	Подобар попис и категоризација на сместувањата	краткорочна
T 2.2.2.	Координирани и точни податоци	краткорочна
T 2.2.3.	Развиена база на податоци/информациски систем за сместувачките капацитети	краткорочна
T 2.2.4.	Соодветни човечки ресурси	краткорочна
T 2.2.5	Зголемена свесност за развој на одржлив туризам меѓу учесниците	краткорочна
T 2.3	Дефинирани насоки за развој на туризмот	среднорочна
T 2.3.1	Донесена стратегија за туризмот	краткорочна
T 2.3.2	Усогласеност на развојот на туризмот со просторните планови	краткорочна
T 2.3.3	Почитувани закони за културно наследство и заштита на животната средина во локалните урбанистички планови	краткорочна
T 3	Подобрени човечките ресурси за туризмот	среднорочна
T 3.1	Соодветно едуцирани и обучени туристички професионалци	среднорочна
T 3.1.1	Воспоставени програми (вишо и високо образование) во согласност со програмите на ЕУ	краткорочна
T 3.1.2	Зголемен број студенти со стажирање	краткорочна
T 3.1.3	Зајакнати интердисциплинарните корелации меѓу факултетите	краткорочна
T 3.1.4	Зајакнати корелации меѓу образованието и деловниот сектор	краткорочна
T 3.1.5	Воспоставени/развиени програми за доживотно учење	краткорочна
T 3.1.6	Зголемен број професионални туристички водичи	краткорочна
T 3.1.7	Воспоставени/развиени професионални занаетчиски програми (резбарство, плетење, традиционално готвење)	краткорочна
T 3.1.8	Воспоставени/развиени професионални програми за забава	краткорочна
T 3.2	Зголемен број соодветно едуцирани менаџери	среднорочна
T 3.2.1	Едуцирани и обучени менаџери за нивните работни места	краткорочна
T 4	Подобрена инфраструктура и капацитети за туризам	среднорочна
T 4.1	Подобрена и развиена инфраструктура	среднорочна
T 4.1.1	Подобрен квалитет на патната и железничката мрежа	среднорочна
T 4.1.1.1	Зголемен број добро опремени зони за одмор	краткорочна
T 4.1.1.2	Развиени нови железнички линии кон туристичките дестинации	среднорочна

		на
T 4.1.2	Подобри авиоконекции	краткорочна
T 4.1.2.1	Конкурентни цени на авиобилетите во регионот	краткорочна
T 4.1.3	Подобро водостопанисување, управување со електричната енергија и со отпадот во туристичките места	среднорочна
T 4.2	Надминати проблеми со достапноста на туристичките места	краткорочна
T 4.2.1	Зголемена и подобрена сигнализација	краткорочна
T 4.2.2	Воспоставени инфо-центри и туристички бироа	краткорочна
T 4.2.2.1	Зголемен број инфо-пунктови	краткорочна
T 4.2.3	Подобро организиран јавен транспорт	краткорочна
T 4.3	Зголемен број модерни сместувачки капацитети	среднорочна
T 4.3.1	Подобрен квалитет на сместувачките капацитети	среднорочна
T 4.3.2	Зголемен број сместувачки капацитети за одредени видови туризам (селски, планински, манастирски, итн.)	краткорочна
T 4.3.3	Дефинирани сместувачки капацитети	краткорочна

2. Целосна листа на проекти според сите резултати

Бр.	Проект	Резултат(и)
Општи		
1	Подготовка и донесување сеопфатна долгорочна стратегија за одржлив развој на туризмот	T 001; T 002; T 003; T 1; T 2; T 3; T 4;
2.	Македонија – рај за посетители	T1.1; T1.1.1; T1.1.2; T1.1.2.1; T1.1.2.2; T1.1.2.3; T1.2; T4.2.1; T4.2.2; T4.3; T4.3.1; T4.3.2;
Политики, законодавство		
3.	Подготвување и донесување редовни планови за развој на туризмот во врска со природното и културното наследство, просторното планирање и дефинираните приоритети	T 1.3; T 1.3.1; T 1.3.4; T2.2; T 2.3; T 2.3.1; T 2.3.2; T 2.3.3;
Институционална рамка		
4.	Изградба на капацитет во Министерството за економија (туризам и угостителство)	T1.1.6; T1.3; T1.3.1; T1.3.2; T2.1.1; T2.1.2; T2.2; T2.2.1; T2.2.4; T2.2.5; T2.3; T2.3.1;

Бр.	Проект	Резултат(и)
		T3.1; T3.1.6; T3.1.7 ; T4.2 ;
5.	Повисок квалитет во едукацијата за туризмот	T3.1; T3.1.1; T3.1.2; T3.1.3; T3.1.4; T3.1.5; T3.1.6; T3.1.7; T3.1.8; T3.2; T3.2.1;
Финансирање		
6.	Поголема промоција на македонскиот туризам во странство	T1.1.; T1.1.2; T1.1.2.3; T1.1.3; T1.1.4; T1.1.5; T1.2; T1.3; T2.1; T2.2.
7.	Инвестирање во туристичката инфраструктура	T4.1; T4.1.1; T4.1.1.; T4.1.1.2; T4.1.2; T4.1.2.1; T4.1.3; T4.2; T4.2.1; T4.2.2; T4.2.2.1; T4.2.3; T4.3; T4.3.1; T4.3.2; T4.3.3;
Специфични области		
а) Туристичка промоција и конкурентност		
8.	Идентификување и воспоставување македонски конкурентни туристички производи	T1.1; T1.1.1; T1.1.2.2; T1.1.2.3;
9.	Креирање македонски туристички бренд	T1.1; T1.1.2; T1.1.2.2; T1.1.5; T1.1.6; T1.3.1;
б) Организација на туристичкиот сектор		
10.	Воспоставување продуктивна соработка меѓу туристичките работници и создавање мрежа на туристички работници	T2.1; T2.1.1; T2.1.2
11.	Воспоставување сектор за информации за туристички програми, проекти, инвестиции и потенцијали	T2.1; T2.1.1; T2.1.2; T2.2;
в) Човечки ресурси		
12.	Воспоставување и развивање програми за доживотно учење за туризмот и угостителството	T3.1.5; T3.2; T3.2.1; T3.1.7;
13.	Воспоставување и развивање на корелации меѓу образованието и бизнисот	T3.1.4;
14.	Подобрување на капацитетите на човечките ресурси во туризмот	T3.1.1; T3.1.2; T3.1.3; T3.1.4; T3.1.5; T3.1.6; T3.1.7; T3.1.8; T3.2.1;
г) Туристичка инфраструктура и капацитети		
15.	Создавање регионални мрежи за туристичка сигнализација	T4.2.1; T4.2.2; T4.2.2.1;

Бр.	Проект	Резултат(и)
16.	Создавање национална мрежа за туристичка сигнализација	T4.2.1; T4.2.2; T4.2.2.1;

3. Проектни предлози за постигнување на краткорочните резултати

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори на финансирање
Иновација на туристичката понуда – тренд или неопходност за македонскиот туризам?	Зголемена иновацијата и разноличноста на туристичката понуда	Модули за управување со разнодата, развивање програми		Министерство за економија Буџети на општините Донатори
Одржливост на патот кон туризмот	Подобра промоција на сегашните и на потенцијалните видови туризам	Избор на одредени видови туризам (сегашни и потенцијални) и нивно „пакување“ за промоција		Министерство за економија Буџети на општините Приватна инвестиција Донатори
Рурален туризам за рурален развој	Поголем развој на руралниот туризам како конкурентен вид туризам	Поголем развој на руралните области со развој на руралниот туризам и подобра промоција на туристичките рурални производи, руралниот живот и традиционалната кујна		Донатори, ЈПП, Буџети на општините ИПА фондови
Потенцијалите на туризмот во Македонија	Соодветно разгледување на потенцијалните туристички производи од надлежните органи	Програми за подигнување на свеста (особено насочени на локалните власти)		Министерство за економија Буџети на општините Донатори

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори на финансирање
„Туристички канали“ за програми и донации	Соодветно координирани програми и донации	Како резултат на недостатокот и јазот во информациите за различни програми, донатори, итн.		Министерство за економија Буџети на општините Донатори
Подобрување на пописот и категоризацијата на сместувањата	Подобар попис и категоризација на сместувањата	Поради разликите во степенувањето и класифицирањето на сместувачките капацитети		Министерство за економија Буџети на општините Донатори
Современ информациски систем за модерни сместувачки капацитети	Развиена база на податоци/информациски систем за сместувачките капацитети	Како резултат на недостаток на координирани, фокусирани и прикажани податоци		Буџет на општината Министерство за економија Приватни инвестиции Донатори
Кампања за подигнување на свеста за одржлив развој на туризмот	Зголемена свесност за развој на одржлив туризам меѓу учесниците	Бидејќи нивото на свест за одржливиот развој на туризмот е на многу ниско ниво, може да се каже дека е на сам почеток		Министерство за економија, МЖСПП Светска банка, донатори, средства од ЕУ
Мобилизирање на студентите во едукацијата за туризмот	Зголемен број студенти со стажирање	Со цел да се подобри „подготвеноста“ на дипломираните студенти за нивните работни места и одговорности		Министерство за образование и наука ЕУ, Програми на Заедницата Донатори
Заедно за образование	Зајакнати интердисциплинарни корелации меѓу факултетите	За проширување на соработката меѓу факултетите и за воспоставување заеднички наставни програми, стажирање, проекти, итн.		Министерство за образование и наука ЕУ, Програми на Заедницата Донатори
Образование за туризам – деловно	Зајакнати корелации меѓу образованието и деловниот сектор	За зголемување и подобрување на соработката меѓу овие		Министерство за образование и наука, Трговска

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори на финансирање
партнерство		„две страни“		комора, донатори
Професионали зам и туризам	Зголемен број професионални туристички водичи	Подобрен квалитет на туристичките водичи и поголема контрола на нивната „соодветност“.		Министерство за образование и наука, Трговска комора, Министерство за економија
Ревитализација на традиционалните занаети и вештини за целите на туризмот	Воспоставени/развиени професионални занаетчиски програми (резбарство, плетење, традиционално готвење)	За зголемување на вработеноста и зголемување на квалитетот на туристичката понуда		ЈПП, донатори, програми на Заедницата
Соодветни професионалци и – соодветни работни места	Едуцирани и обучени менаџери за нивните работни места	За подобрување на образовната и професионалната структура на менаџерите		Министерство за образование и наука, Трговска комора, Министерство за економија, донатори, програми на Заедницата
Одмор во зони за одмор	Зголемен број добро опремени зони за одмор	Подобрен квалитет на услугите во зоните за одмор по должината на патната мрежа		Министерство за транспорт и врски, приватни инвестиции, ЈПП, донатори
Патишта, знаци и туристички дестинации	Надминати проблеми со достапноста на туристичките места	Идентификување и надминување на проблемите со пристапот до туристичките дестинации		Министерство за култура, Министерство за економија, Министерството за транспорт и врски, донатори
Посетители и информации	Воспоставени инфо-центри и туристички бироа	Потребна е идентификација и формирање инфо-центри и туристички бироа		Министерство за култура, Министерство за животна средина и просторно планирање, буџети на општините, ЈПП, донатори
Мрежа на инфо-пунктови	Зголемен број инфо-пунктови	Потребна е идентификација и формирање инфо-пунктови (проектот е започнат во Министерството за култура, заедно со		Министерство за култура, Министерство за животна средина и просторно планирање, буџети на општините, ЈПП,

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори на финансирање
		Министерството за економија и избрани 9 општини. Проектот треба да заврши во 2009 година)		донатори
Јавниот транспорт – јавно богатство за туристичките дестинации	Подобро организиран транспорт	јавен Воспоставување добро организиран и подбар јавен транспорт кон туристичките дестинации и во нив		Министерството за транспорт и врски, буџети на општините, донатори
Зголемување и приспособување на сместувачките капацитети за манастирски, рурален и планински туризам.	Зголемен број сместувачки капацитети за одредени видови туризам (селски, планински, манастирски, итн.)	Евидентирање, идентификување на најсоодветните капацитети, приспособување и градење капацитети.		Приватни инвестиции, ЈПП, Министерство за култура, Министерство за животна средина и просторно планирање, донатори, буџети на општините
Какви капацитети за развој на туризам?	Дефинирани сместувачки капацитети	Дефинирање на носечките капацитети за развој на туризмот според ниво и вид на развој		Министерство за култура, Министерство за животна средина и просторно планирање, буџети на општините, ЈПП, донатори

Пример: Населби

1. Почетна точка: Консолидирана дефиниција на резултатите и времето (исто така, види дијаграм на цели во анекс 2 и во глава 6)

Глобални цели (ГЦ)		
Т и И 00 0	Подобрување на социјалниот, економскиот и еколошкиот квалитет на населбите и условите за живот и работа на сите луѓе, особено на сиромашните во градовите и во руралните делови	долгорочна
Т и И 00 4	Обезбедување соодветни инфраструктурни објекти (водоснабдување, одвод, прочистување отпадни води, отстранување отпад и наводнување)	долгорочна
Цели/резултати		
Т и И 2	Подобри сообраќајни услови	долгорочна
Т и И 2.1	Сообраќајната сигнализација и опрема се според стандардите на ЕУ	среднорочна
Т и И 2.1.1	Новите закони се подготвени и спроведени	краткорочна
Т и И 2.2	Подобрен е квалитетот на постојниот јавен транспорт	среднорочна
Т и И 2.2.1	Промовирани се различни начини на јавен транспорт	среднорочна
Т и И 2.2.2	Зголемена ефикасност на јавните транспортни субјекти	краткорочна
Т и И 2.2.3	Промовирани еколошки возила за јавен транспорт	краткорочна
Т и И 2.3	Подобрен урбан транспорт	долгорочна
Т и И 2.3.2	Намалени „тесните грла“	среднорочна
Т и И 2.3.2	Намалени сообраќајни „шпицови“	среднорочна
Т и И 2.3.3	Инсталирана опрема за тек на сообраќај и за контрола	краткорочна
Т и И 2.3.4	Соодветно и ефикасно управување со текот на сообраќај	краткорочна

Т и И 00 4.0	Подобрена комунална инфраструктура	долгорочна
Т и И 4	Подобрена инфраструктура за собирање и прочистување отпадни води	долгорочна
Т и И 4.1	Подобро прочистување на отпадните води	долгорочна
Т и И 4.1.1	Прочистувањето на отпадните води во постојните објекти ги исполнува еколошките стандарди	краткорочна
Т и И 4.1.2	Изградени пречистителни станици за целата агломерација над 2000 п.е	долгорочна
Т и И 4.2	Изградени колектори и завршени канализации	долгорочна
Т и И 4.2.1	Зголемен број канализациски системи во руралните области и во неурбанизираните и нелегално изградените делови од градот	среднорочна
Т и И 4.2.2	Поголем број домаќинства се поврзани со канализациските системи	среднорочна
Т и И 5	Подобра инфраструктура за водоснабдување	долгорочна
Т и И 5.1	Зголемен број системи за водоснабдување во руралните области	среднорочна
Т и И 5.1.1	Зголемени капитални инвестиции	краткорочна
Т и И 5.1.2	Подобра економска состојба на локалните јавни субјекти	краткорочна
Т и И 5.2	Минимизирање на непотребното трошење вода (истекување)	долгорочна
Т и И 5.2.1	Обновени старите системи за водоснабдување	долгорочна
Т и И 5.2.2	Обезбедено добро инвестициско одржување	краткорочна
Т и И 5.2.3	Намалено неовластеното приклучување на мрежата	краткорочна
Т и И 6	Подобра инфраструктура за наводнување и одвод	долгорочна
Т и И 6.1	Зголемување на покриеност на земјоделско земјиште со системи за наводнување	среднорочна
Т и И 6.1.1	Зголемени капитални инвестиции	краткорочна
Т и И 6.1.2	Подобра економска состојба на регионалните претпријатија за водоснабдување	краткорочна

Т и И 6.2	Намалена загубата на вода	среднорочна
Т и И 6.2.1	Подобро одржување	краткорочна
Т и И 6.2.2	Одговорно управување со инфраструктурата и опремата	краткорочна
Т и И 6.2.3	Подобра контрола на системите за наводнување	краткорочна
Т и И 7	Воспоставено интегрирано управување со водата	среднорочна
Т и И 7.1	Спроведен нов закон за води	краткорочна
Т и И 7.2	Елиминираното политичкото влијание	краткорочна
Т и И 7.3	Подготвен и донесен нов закон за исфрлање отпадни води	краткорочна
Т и И 8	Подобра инфраструктура за отстранување отпад	долгорочна
Т и И 8.1	Спроведено интегрирано управување со цврстиот отпад	долгорочна
Т и И 8.2	Подобро спроведување на законите	среднорочна
Т и И 8.3	Поголеми инвестиции во инфраструктурата за цврст отпад	краткорочна

2. Целосна листа на проекти

Бр.	Проект	Резултат(и)
Политики, законодавство		
1	Развивање одржлива стратегија за урбан транспорт за најголемите градови во земјата.	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2,
2	Национални стандарди за прочистување отпадни води.	T&I 4, T&I 4.1, T&I 4.1.1
3	Регулативи за управување со калта	
4	Стратегија за води за Република Македонија	T&I 7, T&I 7.2
Институционална рамка		
5	Зајакнување на капацитетот на јавните претпријатија во транспортниот сектор	T&I 1, T&I 1.1, T&I 1.2, T&I 1.3, T&I 1.2.1, T&I 1.3.1, T&I 2, T&I 2.1, T&I 2.1.1
6	Зајакнување на капацитетот на локалните јавни комунални претпријатија	T&I 5, T&I 5.1, T&I 5.1.1
7	Зајакнување на капацитетот за управување со води во Министерството за животна средина	T&I 7, T&I 7.1
8	Зајакнување на капацитетот на локално ниво за управување со води	
9	Зајакнување на инспекторатот за животна средина	T&I 7, T&I 7.3
Финансирање		
10	Инвестиции во урбаната транспортна инфраструктура	T&I 2, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2
11	Програма за финансиско обновување за јавните транспортни претпријатија	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2
12	План за замена на старите возила, особено во јавниот транспорт, со возен парк со подобра технологија и чисти мотори	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2
13	Инвестирање во еколошки возила за јавен транспорт	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.3
14	Инвестирање во пречистителни станици и канализации	T&I 4, T&I 4.1, T&I 4.1.2, T&I 4.2, T&I 4.2.1, T&I 4.2.2
15	Програма за финансиска консолидација на локалните јавни комунални претпријатија	T&I 5, T&I 5.1, T&I 5.1.1, T&I 5.1.2
16	Инвестирање во системите за водоснабдување	T&I 5, T&I 5.1, T&I 5.1.1, T&I 5.1.2, T&I 5.2, T&I 5.2.1, T&I 5.2.2, T&I 5.2.3
17	Инвестирање во мрежите за наводнување	T&I 6, T&I 6.1, T&I 6.1.1, T&I 6.2,

Бр.	Проект	Резултат(и)
		T&I 6.2.1, T&I 6.2.2, T&I 6.2.3
18	Инвестирање во управувањето со цврстиот отпад	T&I 8, T&I 8.1, T&I 8.2, T&I 8.3
Специфични области		
а) Собирање и прочистување отпадни води		
19	Планови за управување со отпадните води за секој воден слив во Македонија	
20	Физибилити студии за пречистителни станици	T&I 4, T&I 4.1, T&I 4.1.2
21	Изградба на пречистителни станици за сите агломерации со повеќе од 2000 е.с	
22	Изградба на канализациски системи во руралните области и во неурбанизираните и нелегално изградените делови од градовите	T&I 4, T&I 4.2, T&I 4.2.1
23	Проширување на постојните и изградба на нови канализациски системи	T&I 4, T&I 4.2, T&I 4.2.2
24	Обновување на постојните канализациски системи	T&I 4, T&I 4.1, T&I 4.2
б) Водоснабдување		
25	Изградба на нови системи за водоснабдување во руралните области	T&I 5, T&I 5.1, T&I 5.1.1
26	Обновување на постојните системи за водоснабдување	T&I 5, T&I 5.2, T&I 5.2.1, T&I 5.2.2, T&I 5.2.3
в) Инфраструктура за наводнување и одвод		
27	Изградба на нови системи за наводнување и за одвод	T&I 6, T&I 6.1, T&I 6.1.1, T&I 6.1.2
28	Обновување на постојните системи за наводнување и за одвод	T&I 6, T&I 6.1, T&I 6.1.1, T&I 6.1.2, T&I 6.2, T&I 6.2.1, T&I 6.2.2, T&I 6.2.3
29	Јавна кампања за намалување на крадењето опрема од инфраструктурата	T&I 6, T&I 6.2, T&I 6.2.2
г) Подобра инфраструктура за отстранување отпад		
30	Изградба на нови објекти за отстранување цврст отпад	T&I 8, T&I 8.3
31	Обновување на старите депонии за цврст отпад	T&I 8, T&I 8.2
ѓ) Локални власти		
32	Зајакнување на капацитетот на локалните власти одговорни за урбана инфраструктура	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2, T&I 4, T&I 5, T&I 7, T&I 8
33	Подготвување насоки за развој на урбаниот транспортен	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I

Бр.	Проект	Резултат(и)
	систем	2.2.2, T&I 2.2.3, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2
34	Развивање одржлива стратегија за урбан транспорт за најголемите градови во земјата – Локална агенда 21	T&I 2, T&I 4, T&I 5, T&I 7, T&I 8
35	Обука за менаџерите за локален јавен транспорт и/или за комунални претпријатија	T&I 2, T&I 4, T&I 5, T&I 7, T&I 8
е) Информации и свест		
36	Започнување фокусирани програми за подигнување на јавната свест за значењето на одржливиот урбан транспорт	T&I 2
37	Започнување фокусирани програми за подигнување на јавната свест кои може да имаат важна улога во подобрување на однесувањето на сите граѓани	T&I 2, T&I 4, T&I 5, T&I 7, T&I 8
38	Развивање релевантни едукативни програми за одржливи населби	T&I 2, T&I 4, T&I 5, T&I 7, T&I 8

3. Проектни предлози за постигнување некои краткорочни резултати

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
Проект за урбан железнички транспорт во центарот на Скопје	Нов начин на урбан транспорт	Старата железничка линија меѓу новата железничка станица и Ѓорче Петров е покриена со асфалт по изградбата на нови патишта. Оваа линија совршено го поврзува центарот на градот со северозападниот дел од Скопје, формирајќи железнички круг околу градот. Другите линии кои го формираат кругот се во многу добра состојба (брзина до 100 км/ч) и може да се користат за градски превоз наместо автобусите. Должината на оваа конкретна линија е околу 7 км. Со релативно мала инвестиција која самата би се отплатила набрзо по започнувањето на функционирањето, Скопје	14	Централен буџет Приватна инвестиција Донатори Претпристапна помош од ЕУ (програми на Заедницата, ИПА и ЕУ) Помош од меѓународните финансиски институции (Светска банка, ОЕЦД, ЕБРД, итн.)

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
Проект за урбан железнички транспорт до скопскиот аеродром	Нов начин на урбан транспорт Намалување на транспортниот тек.	<p>може да има уникатен и практичен градски превоз</p> <p>Изградбата на нова железничка линија до аеродромот ќе го реши проблемот со градскиот превоз до и од аеродромот. Ако се изгради оваа линија (потребни се 2,5-3 километри) ќе може да се стигне до центарот на градот за помалку од 15 минути.</p>	3.0	
Јавен транспортен систем (автобуси) до и од аеродромите во главните градови кои ги опслужуваат.	Намалување на транспортниот тек.	Во моментот нема јавен транспорт до и од скопскиот аеродром, освен такси-службите. Со воспоставување јавен транспортен систем, ќе се намали употребата на автомобилите.		
План за замена на старите возила, особено во јавниот транспорт, со возен парк со подобра технологија и чисти мотори	Намалување на загадувањето на воздухот. Зголемување на ефикасноста на транспортот.	Со овој план ќе се утврди пристапот за решавање на проблемите со постојниот стар возен парк и ќе се утврдат мерки за спроведување.		
Развивање одржлива стратегија за урбан транспорт за најголемите градови во земјата.	Стратегија за подобрување на градскиот превоз.	Секој град во Македонија се соочува со различна ситуација во областа на урбаниот транспорт. Спроведување на концептот на одржлив транспорт е можно само со подготовка и спроведување на Стратегијата за одржлив	0.2 – 0.6	<p>Централен буџет</p> <p>Буџети на општините</p> <p>Приватни инвестиции, донатори</p> <p>Централен буџет</p> <p>Буџети на општините</p>

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
Проекти за подобрување на постојните и изградба на нови велосипедски и пешачки патеки во поголемите градови низ земјата.	Подобрување на постојната и изградба на нова инфраструктура. Намалување на загадувањето на воздухот и сообраќајните текови.	градски превоз. Обезбедувањето соодветна инфраструктура за пешаците и велосипедистите е клучно за намалување на употребата на автомобилите. Промовирањето алтернативни начини на транспорт со акцент на возењето велосипед и пешачењето, е важна активност што ја предводи општината на полето на одржливата мобилност. Властите мора прво да се фокусираат на воспоставувањето соодветни услови со кои се поддржува употребата на велосипеди од сите категории корисници.		Донатори Претпристапна помош од ЕУ (програми на Заедницата, ИПА и ЕУ) Помош од меѓународните финансиски институции (Светска банка, ОЕЦД, ЕБРД, итн.)
План за управување со отпадни води за: сливот на реката Дрим, сливот на реката Струма и сливот на реката Вардар	Планови за управување со отпадни води	Планот за управување со отпадните води за секој воден слив во Македонија е долгорочен план за управување со отпадните води и за развој на соодветен пристап во прочистувањето на отпадните води. Овие планови ќе ни дадат препорака за заштита на водените ресурси и за следење на испуштањето отпадни води; за воведување стандарди за индустријата и за домаќинствата кои испуштаат отпадни води и за тоа каква технологија и за бројот на објекти за прочистување отпадни води за општините и индустријата.	3	Централен буџет Донатори Претпристапна помош од ЕУ (програми на Заедницата, ИПА и ЕУ) Помош од меѓународните финансиски институции (Светска банка, ОЕЦД, ЕБРД, итн.)

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
Физибилити студии за пречистителни станици за: Тетово, Битола, Велес и Струмица	Физибилити студии за план за прочистување отпадни води	Изградбата на пречистителна станица не е можна без физибилити студија. Со овие студии ќе се утврди технологијата за прочистување отпадни води.	1.6	
Изградба на пречистителни станици за: Скопје, Дебар, Велес, Тетово и Битола	Нова комунална инфраструктура Подобар квалитет на водата во реките	НПР 2007-2009	115	Централен буџет Буџети на општините Приватни инвестиции, донатори Централен буџет Буџети на општините Донатори
Студија за можните јавно-приватни партнерства во инфраструктурата за водоснабдување, за прочистување отпадни води и за цврст отпад.	Студии за зголемување на инвестициите во инфраструктурата за водоснабдување, за прочистување отпадни води и за цврст отпад.	Ниските инвестиции во инфраструктурата за водоснабдување, за прочистување отпадни води и за цврст отпад се една од главните пречки за обезбедување соодветни комунални услуги. Оваа студија ќе ги утврди сите можности за приватни инвестиции во комуналната инфраструктура. Со неа можеме да очекуваме зголемување на инвестициите во оваа област.	50.000	Претпристапна помош од ЕУ (програми на Заедницата, ИПА и ЕУ) Помош од меѓународните финансиски институции (Светска банка, ОЕЦД, ЕБРД, итн.)
Обновување на постојните мрежи за наводнување.	Подобрување на постојната инфраструктура.	Сега има големи загуби на вода во постојните мрежи за наводнување. Со овој проект ќе се намалат загубите на вода при транспортот.	/	
Стратегија за води за Република Македонија	Стратегија за интегрирано управување со водите.	Стратегијата за води е стратегија која ќе ни даде препорака за одржливо и рационално користење, заштита, зачувување и управување со водените	800.000	

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни финансиски извори
		ресурси базирана на потребите на заедницата и на приоритетите во рамките на националните политики за економски развој.		
Физибилити студии за регионални системи за управување со отпадот (8 региони).	Подготвени студии	НПР 2007-2009	2	Централен буџет Буџети на општините Приватни инвестиции, донатори
Спроведување на интегрирано управување со цврст отпад на регионално ниво во Македонија – југоисточен дел, југозападен дел – полошки и скопски регион.	Соодветно управување со цврст отпад во одредени региони на Република Македонија	НПР 2007-2009	130	Централен буџет Буџети на општините Донатори Претпристапна помош од ЕУ (програми на Заедницата, ИПА и ЕУ) Помош од меѓународните финансиски институции (Светска банка, ОЕЦД, ЕБРД, итн.)

Пример: транспорт и инфраструктура

1. Почетна точка: Консолидирана дефиниција на резултатите и времето

(исто така, види дијаграм на цели во анекс 2 и во глава 6)

Глобални цели (ГЦ)		
Т и И 00 1	Да се обезбеди ефикасен и побезбеден транспортен систем, кој помалку ќе загадува	долгорочна
Цели/резултати		
Т и И 1	Подобри услови во транспортната инфраструктура	долгорочна
Т и И 1.1	Подобро одржување на транспортната инфраструктура	среднорочна
Т и И 1.1.1	Обезбедено управување со безбедноста на инфраструктурата	среднорочна
Т и И 1.1.2	Ослободен пазарот за одржување	краткорочна
Т и И 1.1.3	Стратегијата за одржување на транспортната инфраструктура е подготвена и спроведена	краткорочна
Т и И 1.2	Развиена е локалната и регионалната патна транспортна инфраструктура	среднорочна
Т и И 1.2.1	Постојните патишта се обновени и/или подобрени	среднорочна
Т и И 1.3	Изградени се Коридорот 8 и Коридорот 10	долгорочна
Т и И 1.3.1	Обновена е постојната железничка инфраструктура и опрема	среднорочна
Т и И 1.4	Обезбедено управување со безбедноста на инфраструктурата	среднорочна
Т и И 2	Подобри сообраќајни услови	долгорочна
Т и И 2.1	Сообраќајната сигнализација и опрема се според стандардите на ЕУ	среднорочна
Т и И 2.1.1	Новите закони се подготвени и спроведени	краткорочна
Т и И 2.2	Подобрен е квалитетот на постојниот јавен транспорт	среднорочна
Т и И 2.2.1	Промовирани се различни начини на јавен транспорт	среднорочна
Т и И 2.2.2	Зголемена ефикасност на јавните транспортни субјекти	краткорочна
Т и И 2.2.3	Промовирани еколошки возила за јавен транспорт	краткорочна
Т и И 2.3	Подобрен урбан транспорт	долгорочна
Т и И 2.3.2	Намалени „тесните грла“	среднорочна
Т и И 2.3.2	Намалени сообраќајни „шпицови“	среднорочна
Т и И 2.3.3	Инсталирана опрема за тек на сообраќај и за контрола	краткорочна
Т и И 2.3.4	Соодветно и ефикасно управување со текот на сообраќај	краткорочна
Т и И 3	3. Подобро однесување на сите учесници во транспортот	среднорочна
Т и И 3.1	Зголемена свест за учесниците за одржлив развој на транспортот	краткорочна
Т и И 3.2	Поголемо почитување на сообраќајните правила	краткорочна
Т и И 3.2.1	ИНтензивна едукација на учесниците во сообраќајот	краткорочна
Т и И 3.2.2	Зголемена контрола на сообраќајот	среднорочна

Т и И 3.2.3	Подобра реализација на сообраќајните казни	среднорочна
Т и И 3.2.3.1	Поголема ефикасност на судството	краткорочна

2. Целосна листа на проекти

Бр.	Проект	Резултат(и)
Политики, законодавство		
1	Нови закони за сообраќајна сигнализација и опрема, вклучувајќи подзаконски акти	T&I 2, T&I 2.1, T&I 2.1.1
2	Дефинирање акциски планови со јасни рокови и квантитативни цели за приоритетните области (на полето на железничкиот, градскиот транспорт и локалните патишта)	T&I 1, T&I 1.1, T&I 1.2, T&I 1.3, T&I 1.2.1, T&I 1.3.1, T&I 2, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2
3	Развивање одржлива стратегија за урбан транспорт за најголемите градови во земјата.	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2, T&I 3, T&I 3.1, T&I 3.2, T&I 3.2.1
Институционална рамка		
4	Зајакнување на мандатот и капацитетот на Министерството за транспорт и врски	T&I 1, T&I 1.1, T&I 1.2, T&I 1.3, T&I 1.2.1, T&I 1.3.1, T&I 2, T&I 2.1, T&I 2.1.1
5	Зајакнување на капацитетот на јавните претпријатија во транспортниот сектор	T&I 1, T&I 1.1, T&I 1.2, T&I 1.3, T&I 1.2.1, T&I 1.3.1, T&I 2, T&I 2.1, T&I 2.1.1
6	Зајакнување на капацитетот на сообраќајната полиција.	T&I 3, T&I 3.2, T&I 3.2.2, T&I 3.2.3
Финансирање		
7	Инвестиции во транспортна инфраструктура	T&I 1, T&I 1.1, T&I 1.2, T&I 1.3, T&I 1.2.1, T&I 1.3, T&I 1.3.1, T&I 2, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2
8	Програма за финансиско обновување за јавните транспортни претпријатија.	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2
9	План за замена на старите возила, особено во јавниот транспорт, со возен парк со подобра технологија и чисти	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3, T&I 2.3, T&I

Бр.	Проект	Резултат(и)
	мотори.	2.3.1, T&I 2.3.2, T&I 3, T&I 3.1, T&I 3.2, T&I 3.2.1
10	Инвестирање во еколошки возила за јавен транспорт	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.3
Специфични области		
а) Подобрување на одржувањето на транспортната инфраструктура		
11	Реформа на сегашното управување со одржувањето на транспортната инфраструктура	T&I 1, T&I 1.1, T&I 1.1.1, T&I 1.1.2, T&I 1.1.3
12	Реформа на пазарот за одржување.	T&I 1, T&I 1.1, T&I 1.1.1, T&I 1.1.2, T&I 1.1.3
13	Подготовка на стратегија за одржување на транспортната инфраструктура.	T&I 1, T&I 1.1, T&I 1.1.1, T&I 1.1.2, T&I 1.1.3
б) Инфраструктура на транспортната мрежа		
14	Изградба на нови локални, регионални и магистрални патишта	T&I 1, T&I 1.2, T&I 1.2.1, T&I 1.3, T&I 1.3.1
15	Изградба на нови железнички линии	T&I 1, T&I 1.3, T&I 1.3.1
16	Развој на мултимодална транспортната инфраструктура (изградба на мултимодални јазли)	T&I 1, T&I 1.3, T&I 1.3.1
17	Обновување и подобрување на постојните локални, регионални и магистрални патишта	T&I 1, T&I 1.2, T&I 1.2.1, T&I 1.3, T&I 1.3.1
18	Обновување на подобрување на постојните железнички линии	T&I 1, T&I 1.3, T&I 1.3.1
19	Обнова и модернизација на постојните аеродроми	T&I 1, T&I 1.3, T&I 1.3.1
в) Сообраќајни услови		
20	Студии за влијанието на безбедноста на патиштата и економскиот трошок од смртните случаи, повредите и инвалидитетот кои резултираат од сообраќајните незгоди.	T&I 2, T&I 2.1, T&I 2.1.1
21	Јавен транспортен систем (автобуси) до и од аеродромите во главните градови кои ги опслужуваат.	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3

Бр.	Проект	Резултат(и)
22	Проект за електрични возила во јавниот возен парк	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3
23	Проекти за отворање нови пешачки зони	T&I 2, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2
24	Проекти за подобрување на постојните и изградба на нови велосипедски и пешачки патеки во поголемите градови низ земјата.	T&I 2, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2, T&I 2.3.3
25	Обновување на постојната транспортна инфраструктура и опрема и изградба на нова.	T&I 2, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2, T&I 2.3.3, T&I 2.3.4
26	Реформа на сегашното управување со транспортот.	T&I 2, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2, T&I 2.3.3, T&I 2.3.4
г) Однесување на сите учесници во транспортот		
27	Програма за мерки за спречување.	T&I 3, T&I 3.1, T&I 3.2, T&I 3.2.1, T&I 3.2.2, T&I 3.2.3, T&I 3.2.3.1
28	Воспоставување градска сообраќајна полиција.	T&I 3, T&I 3.1, T&I 3.2, T&I 3.2.1, T&I 3.2.2, T&I 3.2.3, T&I 3.2.3.1
29	Проект за електронска евиденција на сообраќајните казни.	T&I 3, T&I 3.1, T&I 3.2, T&I 3.2.1, T&I 3.2.2, T&I 3.2.3, T&I 3.2.3.1
ѓ) Локални власти		
30	Зајакнување на капацитетот на локалните власти одговорни за транспорт	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2, T&I 3, T&I 3.1, T&I 3.2, T&I 3.2.1
31	Подготвување насоки за развој на урбаниот транспортен систем	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2, T&I 3, T&I 3.1, T&I 3.2, T&I 3.2.1
32	Развивање одржлива стратегија за урбан транспорт за најголемите градови во земјата.	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3, T&I 2.3, T&I

Бр.	Проект	Резултат(и)
		2.3.1, T&I 2.3.2, T&I 3, T&I 3.1, T&I 3.2, T&I 3.2.1
33	Обука за менаџерите за локален јавен транспорт	T&I 2, T&I 2.2, T&I 2.2.1, T&I 2.2.2, T&I 2.2.3, T&I 2.3, T&I 2.3.1, T&I 2.3.2, T&I 3, T&I 3.1, T&I 3.2, T&I 3.2.1

е) Информации и свест

34	Започнување фокусирани програми за подигнување на јавната свест за значењето на одржливиот транспорт	T&I 3, T&I 3.1, T&I 3.2, T&I 3.2.1, T&I 3.2.2, T&I 3.2.3, T&I 3.2.3.1
35	Започнување фокусирани програми за подигнување на јавната свест кои може да имаат важна улога во подобрување на однесувањето на сите учесници во сообраќајот	T&I 3, T&I 3.1, T&I 3.2, T&I 3.2.1, T&I 3.2.2, T&I 3.2.3, T&I 3.2.3.1
36	Развивање релевантни едукативни програми за одржлив транспорт	T&I 1, T&I 2, T&I 3

3. Проектни предлози за постигнување некои краткорочни резултати

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
Изградба на патот Охрид-Пештани во должина од 13 км	Нова транспортна инфраструктура во туристичките дестинации	Во текот на летото овој пат е полн. На некои делови од патот, техничките елементи не се во согласност со стандардите за ваков вид пат. Овој пат е врска со Република Албанија.	41.6	Централен буџет Приватна инвестиција Донатори Претпристапна помош од ЕУ (програми на Заедницата, ИПА и ЕУ) Помош од меѓународните финансиски институции (Светска банка, ОЕЦД, ЕБРД, итн.)	
Изградба на патот Велес-Прилеп во	Нова транспортна инфраструктура	Има дизајн за овој проект. ПЈИ 2007-2009	105		

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
должина од 72,6 км		Трговијата и транспортот со УНМИК (Косово) се зголемуваат и покажаа пораст во последниве неколку години. Овој пат е посочен како тесно грло за ефикасен и соодветен транспорт меѓу Скопје и Приштина.	40		
Обнова на патот Скопје – Блаце	Подобрена транспортна инфраструктура	Овој пат е главна врска со источниот регион на Македонија. Иако овој пат е значаен за економскиот развој на источниот дел на Македонија, целосно е запоставен и е во лоша состојба.	8		
Обнова на магистралниот пат Штип-Кочани, во должина од 28 км	Подобрена транспортна инфраструктура	Овој пат е дел од патот Велес – Штип кој е главна врска со источниот и југоисточниот дел на Македонија. Овој пат е во лоша состојба и мора да се обнови.	13.6		
Обнова на магистралниот пат Крива Круша – Кадрифаково во должина од 17 км	Подобрена транспортна инфраструктура	Дојран е еден од најголемите туристички центри во Македонија и е	/	Централен буџет Приватна инвестиција Донатори	

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
граница, во должина од 42 км	дестинации	граничен премин со Грција. Постојната патна врска со другите делови на Македонија е во лоша состојба.			Претпристапна помош од ЕУ (програми на Заедницата, ИПА и ЕУ) Помош од меѓународните финансиски институции (Светска банка, ОЕЦД, ЕБРД, итн.)
Изградба на делницата Деве Баир-Крива Паланка	Нова транспортна инфраструктура	НПР 2007-2009	19		
Обнова делницата Битола Меџитлија	Подобрена транспортна инфраструктура	НПР 2007-2009	4		
Изградба на патот Бошков мост - Дебар	Нова транспортна инфраструктура	НПР 2007-2009	3.5		
Железница:					
Надградување на линиите и вложување капитал во следниве делници:					
Ногаевци - Демир Капија (38 км)	Подобрена транспортна инфраструктура	Овие проекти се неопходни за подобрување на постојната железничка инфраструктура.	15		
Миравци - Смоквица (12 км)		Овие проекти се евидентирани во ПЕП 2007-2009 и во НПР 2007-2009			
Битола - Креница (16 км)					
Куманово Дељадровци (2 км нова линија)					
Завршување на изградбата на нови железнички	Нова транспортна инфраструктура	Проектот е евидентиран во ПЕП 2007-2009	240		

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
линии: Белџаковце – бугарска граница					
Обнова и модернизација на аеродромите во Скопје и Охрид	Соодветна инфраструктура за авиотранспорт	ПЕП 2007-2009 и НПР 2007-2009	45		
Адаптирање на аеродромот за да се овозможи непречено примање на патниците со намалена мобилност;	Зголемена мобилност на сите луѓе	Транспортна стратегија	/	Централен буџет Буџет на ЈП Донатори Помош од меѓународните финансиски институции (Светска банка, ОЕЦД, ЕБРД, итн.)	
Адаптирање на процедурите за ракување на терен и опремата за патниците со намалена мобилност	Зголемена мобилност на сите луѓе	Транспортна стратегија	/		
Проект за урбан железнички транспорт центарот на Скопје	Нов начин на урбан транспорт	Старата железничка линија меѓу новата железничка станица и Ѓорче Петров е покриена со асфалт по изградбата на нови патишта. Оваа линија совршено го поврзува центарот на градот со северозападниот дел од Скопје, формирајќи	14	Централен буџет Буџети на општините Донатори Претпристапна помош од ЕУ (програми на Заедницата, ИПА и ЕУ) Помош од меѓународните финансиски институции (Светска банка, ОЕЦД, ЕБРД, итн.)	

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
Проект за урбан железнички транспорт до скопскиот аеродром	Нов начин на урбан транспорт Намалување на транспортниот тек.	железнички круг околу градот. Другите линии кои го формираат кругот се во многу добра состојба (брзина до 100 км/ч) и може да се користат за градски превоз наместо автобусите. Должината на оваа конкретна линија е околу 7 км. Со релативно мала инвестиција која самата би се отплатила набрзо по започнувањето на функционирањето, Скопје може да има уникатен и практичен градски превоз. Изградбата на нова железничка линија до аеродромот ќе го реши проблемот со градскиот превоз до и од аеродромот. Ако се изгради оваа линија (потребни се 2,5-3 километри) ќе може да се стигне до центарот на градот за помалку од 15 минути).	3.0		

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
Јавен транспортен систем (автобуси) до и од аеродромите во главните градови кои ги опслужуваат.	Намалување на транспортниот тек.	Во моментот нема јавен транспорт до и од скопскиот аеродром, освен такси-службите. Со воспоставување јавен транспортен систем, ќе се намали употребата на автомобилите.	/	Централен буџет	Буџети на општините Приватни инвестиции, донатори
План за замена на старите возила, особено јавниот транспорт, возен парк со подобра технологија и чисти мотори	Намалување на загадувањето воздухот. Зголемување на ефикасноста на транспортот.	Со овој план ќе се утврди пристапот на за решавање на проблемите со постојниот стар возен парк и ќе се утврдат мерки за спроведување.	/		
Развивање одржлива стратегија за урбан транспорт најголемите градови во земјата.	Стратегија за подобрување на градскиот превоз.	Секој град во Македонија со соочува со различна ситуација во областа на урбаниот транспорт. Спроведување на концептот на одржлив транспорт е можно само со подготовка и спроведување на Стратегијата за одржлив градски превоз.	0.2 – 0.6	Централен буџет Буџети на општините Донатори Претпристапна помош од ЕУ (програми на Заедницата, ИПА и ЕУ) Помош од меѓународните финансиски институции (Светска банка, ОЕЦД, ЕБРД, итн.)	
Проекти за подобрување	Подобрување на постојната	и	Обезбедувањето и соодветна	/	

Проект	Резултат	Кратко објаснување	Проценети финансии (во милиони евра)	Можни извори	финансиски
на постојните и изградба на нови велосипедски и пешачки патеки во поголемите градови низ земјата.	изградба на инфраструктура. Намалување на загадувањето воздухот сообраќајните текови.	нова инфраструктура за пешаците и велосипедистите е клучно за намалување на употребата на автомобилите. Промовирањето алтернативни начини на транспорт акцент на возењето велосипед и пешачењето, е важна активност што ја предводи општината на полето на одржливата мобилност. Властите мора прво да се фокусираат на воспоставувањето соодветни услови со кои се поддржува употребата на велосипеди од сите категории корисници.			